ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 22.7.2003
COM(2003) 427 τελικό

2003/0168 (COD)

C5-0338/03

Πρόταση

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

ΓΙΑ ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΔΙΚΑΙΟ ΣΤΙΣ ΕΞΩΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΧΕΣ ("ΡΩΜΗ ΙΙ")

(υποβληθείσα από την Επιτροπή)

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Πλαίσιο

Δυνάμει του άρθρου 2 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ένωση θέτει ως στόχο να διατηρήσει και να αναπτύξει την Ένωση ως χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και στον οποίο οι πολίτες μπορούν να επικαλούνται τα δικαιώματά τους ενώπιον των δικαστηρίων και των αρχών όλων των κρατών μελών με την ίδια ευχέρεια που θα το έπρατταν στη δική τους χώρα.

Για να εγκαθιδρυθεί ένας αυθεντικός ευρωπαϊκός χώρος δικαιοσύνης, η Κοινότητα θεσπίζει, σύμφωνα με τα άρθρα 61, σημείο γ) και 65 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, μέτρα στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις, στο μέτρο που είναι αναγκαία για την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Κατά τη σύνοδο του στο Τάμπερε στις 15 και 16 Οκτωβρίου 1999[1], το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναγνώρισε την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης ως ακρογωνιαίο λίθο της δικαστικής συνεργασίας που θα εγκαθιδρυθεί στην Ένωση. Ζήτησε από το Συμβούλιο και την Επιτροπή να θεσπίσουν, μέχρι τον Δεκέμβριο 2000, πρόγραμμα μέτρων για να θέσουν σε εφαρμογή την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης..

Το κοινό πρόγραμμα της Επιτροπής και του Συμβουλίου σχετικά με τα μέτρα εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις[2], που θεσπίστηκε από το Συμβούλιο στις 30 Νοεμβρίου 2000, προσδιόρισε ότι τα μέτρα που αφορούν την εναρμόνιση των κανόνων σύγκρουσης νόμων συνιστούν συνοδευτικά μέτρα, τα οποία διευκολύνουν την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Όταν είναι γνωστό ότι τα δικαστήρια των κρατών μελών εφαρμόζουν τους ίδιους κανόνες σύγκρουσης για να προσδιορίσουν το δίκαιο που διέπει μια κατάσταση ως προς την ουσία αυτό ενισχύει πράγματι την αμοιβαία εμπιστοσύνη στις δικαστικές αποφάσεις που εκδίδονται στα άλλα κράτη μέλη και αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για την υλοποίηση του πιο μακροπρόθεσμου στόχου που είναι η ελεύθερη κυκλοφορία των δικαστικών αποφάσεων, χωρίς ενδιάμεσα μέτρα ελέγχου.

1.2. Συμπληρωματικότητα με τις πράξεις ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που ισχύουν ήδη σε κοινοτικό επίπεδο

Η παρούσα πρωτοβουλία εγγράφεται στο πλαίσιο των εργασιών εναρμόνισης του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου στον αστικό και εμπορικό τομέα σε κοινοτικό επίπεδο που έχει αναληφθεί ήδη από τα τέλη των ετών 60. Στις 27 Σεπτεμβρίου 1968, τα έξι κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας συνήψαν, στη βάση του άρθρου 220 (το οποίο έγινε άρθρο 293, εδάφιο 4) της συνθήκης ΕΚ, μια σύμβαση σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (στο εξής «σύμβαση των Βρυξελλών»). Αυτή η σύμβαση καταρτίστηκε ξεκινώντας από την ιδέα, που είχε εκφραστεί στη συνθήκη ΕΚ, ότι η υλοποίηση μιας κοινής αγοράς συνεπάγεται τη δυνατότητα να επιτυγχάνεται, υπό τις πλέον εύκολες συνθήκες, η αναγνώριση και η εκτέλεση σε όλα τα κράτη μέλη δικαστικής απόφασης που έχει εκδοθεί σε διαφορετικό κράτος μέλος. Για να

---

[1] Συμπεράσματα της προεδρίας της 16ης Οκτωβρίου 1999, σημεία 28 έως 39.

[2] ΕΕ C 12 της 15.1.2001, σ. 1.

διευκολυνθεί η υλοποίηση αυτού του στόχου, η σύμβαση των Βρυξελλών αρχίζει ορίζοντας του κανόνες που προσδιορίζουν το κράτος μέλος του οποίου τα δικαστήρια είναι αρμόδια να εκδικάσουν διασυνοριακή διαφορά.

Η απλή ύπαρξη κανόνων σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων δεν επιτρέπει να υπάρχει εύλογη προβλεψιμότητα όσον αφορά την επίλυση της διαφοράς ως προς την ουσία. Πράγματι, η σύμβαση των Βρυξελλών, καθώς επίσης ο κανονισμός «Βρυξέλλες Ι» ο οποίος την αντικατέστησε από την 1η Μαρτίου 2001[3], περιλαμβάνει ορισμένες επιλογές που επιτρέπουν στον αιτούντα να επιλέξει ανάμεσα στις διάφορες δικαιοδοτικές αρχές. Ο κίνδυνος είναι να επιλέγει κάποιος διάδικος τα δικαστήρια κάποιου κράτους μέλους έναντι των δικαστηρίων κάποιου άλλου αποκλειστικά και μόνο επειδή το δίκαιο που θα εφαρμοστεί από τα δικαστήρια του συγκεκριμένου κράτους θα είναι ευνοϊκότερο για την περίπτωσή του.

Για το λόγο αυτό, ξεκίνησαν, από το 1967, στο πλαίσιο της Κοινότητας εργασίες σχετικά με την κωδικοποίηση των κανόνων σύγκρουσης νόμων. Μετά από πρόσκληση της Επιτροπής, πραγματοποιήθηκαν δύο συνεδριάσεις εμπειρογνωμόνων το 1969, κατά τη διάρκεια των οποίων αναγνωρίστηκε ότι ήταν ενδεδειγμένο να εξετασθούν, σε μια πρώτη φάση, τα θέματα που επηρεάζουν ιδιαίτερα την καλή λειτουργία της κοινής αγοράς, συγκεκριμένα το δίκαιο που εφαρμόζεται στα ενσώματα και άυλα αγαθά, στις συμβατικές και εξωσυμβατικές ενοχές καθώς και στη μορφή των νομικών πράξεων. Στις 23 Ιουνίου 1972, αυτοί οι εμπειρογνώμονες υπέβαλαν ένα πρώτο προσχέδιο σύμβασης για το δίκαιο που εφαρμόζεται στις συμβατικές και εξωσυμβατικές ενοχές. Μετά την προσχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ιρλανδίας και της Δανίας, η ομάδα εργασίας διευρύνθηκε το 1973, γεγονός που επιβράδυνε τις εργασίες της. Κατ' αυτό τον τρόπο αποφασίστηκε, τον Μάριο του 1978, να περιοριστούν οι εργασίες μόνο στις συμβατικές υποχρεώσεις για να μπορέσουν να ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις σε εύλογο χρονικό διάστημα, και μόνο μετά να ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις για μια δεύτερη σύμβαση η οποία θα ασχολείται ειδικά με τις εξωσυμβατικές ενοχές.

Τον Ιούνιο 1980 ξεκίνησε η υπογραφή της σύμβασης για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (στο εξής «Σύμβαση της Ρώμης»), η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Απριλίου 1991[4]. Ελλείψει κατάλληλης νομικής βάσης στη συνθήκη ΕΚ κατά τη στιγμή της υπογραφής της, αυτή η σύμβαση έχει τη μορφή κλασσικής διεθνούς συνθήκης. Δεδομένου ότι σχεδιάστηκε ως απαραίτητο συμπλήρωμα της σύμβασης των Βρυξελλών, συμπληρωματικότητα εξάλλου που τονίζεται στο προοίμιό της, εξομοιώνεται με τις πράξεις που θεσπίζονται στη βάση του άρθρου 293 (πρώην 220) και αποτελεί εγγενές τμήμα του κοινοτικού κεκτημένου.

Δεδομένης της σημαντικής διαφοράς μεταξύ της σύμβασης των Βρυξελλών και εκείνης της Ρώμης όσον αφορά το αντίστοιχο πεδίο εφαρμογής τους - ενώ η πρώτη καλύπτει τις συμβατικές και εξωσυμβατικές ενοχές, η δεύτερη αφορά μόνο τις συμβατικές ενοχές - ο προτεινόμενος κανονισμός, γενικά καλούμενος «Ρώμη ΙΙ», θα αποτελέσει τη φυσική προέκταση του έργου ενοποίησης των κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου όσον αφορά τις ενοχές, συμβατικές και εξωσυμβατικές, αστικού ή εμπορικού χαρακτήρα, σε κοινοτικό επίπεδο.

---

[3] Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2000, ΕΕ αριθ. L 12 της 16.1.2001, σ. 1, ο οποίος αντικαθιστά τη σύμβαση των Βρυξελλών του 1968 της οποίας η ενοποιημένη έκδοση δημοσιεύθηκε στην ΕΕ αριθ. C 27 της 26.1.1998, σ. 1. Η σύμβαση των Βρυξελλών συνεχίζει εντούτοις να ισχύει για τις σχέσεις μεταξύ της Δανίας και των άλλων κρατών μελών.

[4] Για το κείμενο της σύμβασης όπως τροποποιήθηκε από τις διάφορες συμβάσεις προσχώρησης, τις δηλώσεις και τα συνημμένα πρωτόκολλα, βλέπε την ενοποιημένη έκδοση που δημοσιεύθηκε στην ΕΕ αριθ. C 27 της 26.1.1998, σ. 34.

1.3. Επανάληψη των εργασιών κατά τη δεκαετία '90 στο πλαίσιο των συνθηκών του Μάαστριχ και του Άμστερνταμ

Το άρθρο Κ, παράγραφος 1, σημείο 6) της ΣΕΕ (Συνθήκη Μάαστριχτ) συμπεριλάμβανε τη δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις μεταξύ των τομέων κοινού ενδιαφέροντος των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με το ψήφισμα της 14ης Οκτωβρίου 1996 για τον καθορισμό των προτεραιοτήτων συνεργασίας στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων για την περίοδο από την 1η Ιουλίου 1996 μέχρι τις 30 Ιουνίου 1998[5], το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δήλωνε ότι είχε την πρόθεση να επιδιώξει τους στόχους που καθόρισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αφιερώνοντας τις εργασίες του, για την περίοδο από την 1η Ιουλίου 1996 μέχρι τις 30 Ιουνίου 1998, κατά προτεραιότητα σε ορισμένα θέματα μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβανόταν *«η έναρξη των εργασιών για τη διερεύνηση της ανάγκης και της δυνατότητας να θεσπισθεί ... σύμβαση περί του εφαρμοστέου δικαίου στις εξωσυμβατικές ενοχές»*.

Το Συμβούλιο απηύθυνε, τον Φεβρουάριο 1998, στα κράτη μέλη ένα ερωτηματολόγιο σχετικά με ένα σχέδιο σύμβασης για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές. Η αυστριακή προεδρία διοργάνωσε τέσσερις συνόδους εργασίας αφιερωμένες στην εξέταση των απαντήσεων σε αυτό το ερωτηματολόγιο. Από την εξέταση αυτή προέκυψε ότι όλα τα κράτη μέλη ετάσσοντο υπέρ της αρχής της θέσπισης πράξης για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές. Παράλληλα, η Επιτροπή χρηματοδότησε, στο πλαίσιο του προγράμματος GROTIUS, ένα σχέδιο[6] που υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ομάδα Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου (GEDIP), το οποίο είχε σα στόχο να εξετάσει τη σκοπιμότητα ευρωπαϊκής σύμβασης για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές και το οποίο κατέληξε σε ένα σχέδιο κειμένου[7]. Οι εργασίες της *ad hoc* ομάδας «Ρώμη ΙΙ» του Συμβουλίου εξακολούθησαν καθόλη τη διάρκεια του έτους 1999 υπό τη γερμανική και φινλανδική προεδρία, και αφορούσαν ταυτόχρονα ένα σχέδιο κειμένου που υποβλήθηκε από την αυστριακή προεδρία και εκείνο το οποίο συντάχθηκε από την GEDIP. Προέκυψε μια πρώτη συναίνεση για ορισμένους κανόνες σύγκρουσης, συναίνεση η οποία λαμβάνεται δεόντως υπόψη από την παρούσα πρόταση κανονισμού.

Δεδομένου ότι η συνθήκη του Άμστερνταμ, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 1999, «κοινοτικοποίησε» το ζήτημα της συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις, το Συμβούλιο Δικαιοσύνη και Εσωτερικές Υποθέσεις θέσπισε, στις 3 Δεκεμβρίου 1998, το πρόγραμμα δράσης του Συμβουλίου και της Επιτροπής όσον αφορά την άριστη δυνατή εφαρμογή των διατάξεων της συνθήκης του Άμστερνταμ για τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης[8]. Αυτό το κείμενο υπενθυμίζει ότι οι αρχές όπως η ασφάλεια δικαίου και η ίση πρόσβαση στη δικαιοσύνη συνεπάγονται, μεταξύ άλλων, «*σαφή προσδιορισμό του εφαρμοστέου δικαίου*» και ορίζει στην παράγραφο 40 ότι «*τα ακόλουθα μέτρα θα πρέπει να ληφθούν εντός δύο ετών από την έναρξη ισχύος της συνθήκης: ... β) εκπόνηση νομικής πράξης σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές (Ρώμη ΙΙ)*».

Στις 3 Μαΐου 2002, η Επιτροπή ξεκίνησε διαβούλευση με τους ενδιαφερόμενους κύκλους για ένα πρώτο προσχέδιο πρότασης κανονισμού «Ρώμη ΙΙ» που προετοιμάστηκε από τις υπηρεσίες της Γενικής Διεύθυνσης Δικαιοσύνη και Εσωτερικές Υποθέσεις. Αυτή η διαβούλευση είχε μεγάλο αντίκτυπο και η Επιτροπή έλαβε περίπου 80 γραπτές εργασίες εκ

---

5 ΕΕ C 319 της 26ης Οκτωβρίου 1996, σ.1.

6 Σχέδιο αριθ. GR/97/051).

7 Διατίθεται στην ακόλουθη διεύθυνση : http://www.drt.ucl.ac.be/gedip/gedip_documents.html.

8 ΕΕ C 19 της 23.1.1999, σ.1

μέρους των κρατών μελών, των πανεπιστημίων, των αντιπροσώπων της βιομηχανίας ή των ενώσεων καταναλωτών[9]. Η γραπτή διαβούλευση συμπληρώθηκε με ακρόαση που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες στις 7 Ιανουαρίου 2003. Η παρούσα πρόταση λαμβάνει δεόντως υπόψη τα σχόλια που διατυπώθηκαν.

2. ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

2.1. Γενικό θέμα - Βελτίωση της προβλεψιμότητας λύσεων όσον αφορά το εφαρμοστέο δίκαιο

Η παρούσα πρόταση κανονισμού στοχεύει να ομογενοποιήσει τους κανόνες σύγκρουσης νόμων των κρατών μελών όσον αφορά τις εξωσυμβατικές ενοχές και να συμπληρώσει τοιουτοτρόπως την εναρμόνιση του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου στον τομέα των αστικών και εμπορικών ενοχών που έχει ήδη εξελιχθεί σε κοινοτικό επίπεδο με τον κανονισμό «Βρυξέλλες Ι» και τη σύμβαση της Ρώμης του 1980.

Η εναρμόνιση των κανόνων σύγκρουσης νόμων, που πρέπει να διακριθεί από την εναρμόνιση του ουσιαστικού δικαίου, στοχεύει στην εναρμόνιση των κανόνων δυνάμει των οποίων προσδιορίζεται το εφαρμοστέο σε μια ενοχή δίκαιο. Αυτή η τεχνική αποδεικνύεται ιδιαίτερα καλά προσαρμοσμένη στο πλαίσιο της επίλυσης διασυνοριακών διαφορών επειδή, προσδιορίζοντας με εύλογη βεβαιότητα ποιο είναι το εφαρμοστέο δίκαιο στη συγκεκριμένη ενοχή, και αυτό ανεξάρτητα από το επιλαμβανόμενο δικαστήριο, συμβάλει στην υλοποίηση ενός ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης. Πράγματι, αντί να χρειάζεται να μελετηθούν οι ενίοτε έντονα διαφορετικοί κανόνες σύγκρουσης νόμων όλων των κρατών μελών των οποίων τα δικαστήρια θα ήταν ενδεχομένως αρμόδια για την εκδίκαση υπόθεσης, η παρούσα πρόταση επιτρέπει στους διαδίκους να καταλήγουν στη μελέτη ενός ενιαίου συστήματος κανόνων σύγκρουσης, μειώνοντας τοιουτοτρόπως τα έξοδα της διαφοράς και ενισχύοντας την προβλεψιμότητα των λύσεων και την ασφάλεια δικαίου.

Αυτές οι γενικές παρατηρήσεις ισχύουν ιδιαίτερα για τις εξωσυμβατικές ενοχές, ζήτημα του οποίου η σημασία για την εσωτερική αγορά έχει καταδειχθεί από τις ήδη ισχύουσες ή υπό προετοιμασία τομεακές πράξεις, που ρυθμίζουν κάποιο ιδιαίτερο ζήτημα (για παράδειγμα την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων ή την περιβαλλοντική ευθύνη). Βεβαίως, η προσέγγιση του ενοχικού δικαίου ευρίσκεται σε προκαταρκτικό στάδιο. Παρά την ύπαρξη κοινών κανόνων, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, κυρίως όσον αφορά τα ακόλουθα ζητήματα: όριο μεταξύ αντικειμενικής και υποκειμενικής ευθύνης·αποζημίωση των έμμεσων ζημιών ή των ζημιών που υφίστανται τρίτοι·αποζημίωση της ηθικής βλάβης, συμπεριλαμβανόμενης της αποζημίωσης τρίτων·αποζημίωση που υπερβαίνει την προξενηθείσα ζημία («punitive and exemplary damages»)·προϋποθέσεις της ευθύνης ανηλίκων·προθεσμίες παραγραφής. Στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων που διεξήχθησαν από την Επιτροπή, πολλοί αντιπρόσωποι της βιομηχανίας τόνισαν ότι αυτές οι διαφορές καθιστούν δυσχερέστερη την άσκηση των θεμελιωδών ελευθεριών στην εσωτερική αγορά. Έχοντας επίγνωση ότι η εναρμόνισή του ουσιαστικού δικαίου δεν μπορεί να πραγματωθεί στο άμεσο μέλλον, τόνισαν τη σημασία των κανόνων σύγκρουσης νόμων προκειμένου να βελτιωθεί η προβλεψιμότητα λύσεων.

---

[9] Οι εργασίες που ελήφθησαν από την Επιτροπή διατίθενται στην ακόλουθη διεύθυνση : http://europa.eu.int/comm/justice_home/news/consulting_public/rome_ii/news_summary_rome2_en.htm.

Μια ανάλυση συγκριτικού δικαίου των κανόνων σύγκρουσης νόμων αποδεικνύει ότι η ισχύουσα κατάσταση δεν ανταποκρίνεται στο ενδιαφέρον που επιδεικνύουν οι οικονομικοί φορείς όσον αφορά την προβλεψιμότητα και οδηγεί στη διαπίστωση σημαντικότερων διαφορών από εκείνες που θα μπορούσαν να υπάρχουν για τις συμβάσεις πριν από την εναρμόνιση που επήλθε με τη σύμβαση της Ρώμης. Βεβαίως, σχεδόν το σύνολο των κρατών μελών αναγνωρίζει σήμερα καθοριστικό ρόλο στον κανόνα του *lex loci delicti commissi*, ο οποίος υπάγει τα αστικά αδικήματα στο δίκαιο του τόπου τέλεσής τους. Η εφαρμογή του κανόνα αυτού αποδεικνύεται εντούτοις προβληματική σε περίπτωση «σύνθετων» αδικημάτων, δηλαδή όταν υπάρχει διασπορά μεταξύ διαφόρων χωρών του γενεσιουργού της ευθύνης γεγονότος, αφενός, και της ζημίας, αφετέρου[10]. Υπάρχουν παραλλαγές μεταξύ των εθνικών δικαίων όσον αφορά τη συγκεκριμενοποίηση του κανόνα *lex loci delicti commissi* σε περίπτωση εξωσυμβατικών ενοχών διασυνοριακού χαρακτήρα. Αν και ορισμένα κράτη μέλη επιλέγουν ακόμα την παραδοσιακή λύση που συνίσταται στην εφαρμογή του δίκαιου της χώρας του γενεσιουργού γεγονότος, δηλαδή του τόπου στον οποίον έλαβε χώρα η πράξη που προξένησε τη ζημία, οι πρόσφατες εξελίξεις τάσσονται μάλλον υπέρ του δίκαιου της χώρας στην οποία επήλθε η ζημία. Για να γίνει κατανοητό το θετικό δίκαιο κράτους μέλους δεν επαρκεί εντούτοις να καταστεί γνωστό το κατά πόσον θεωρεί ως καθοριστικής σημασίας τη γενεσιουργό αιτία ή τη ζημία. Ο κανόνας βάσης είναι ο συνδυασμός με άλλα κριτήρια. Ένας ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός κρατών μελών επιτρέπει τοιουτοτρόπως στον ενάγοντα να επιλέγει το ευνοϊκότερο για αυτόν δίκαιο. Άλλες αφήνουν στο δικαστή την φροντίδα να καθορίζει τη χώρα με την οποία η αμφισβητούμενη κατάσταση παρουσιάζει τους στενότερους δεσμούς, είτε σαν βασικό κανόνα είτε κατ' εξαίρεση όταν ο βασικός κανόνας δεν κρίνεται ενδεδειγμένος σε κάποια συγκεκριμένη περίπτωση. Κατά γενικό κανόνα, τα περισσότερα κράτη μέλη επιλέγουν έναν ενίοτε πολύπλοκο συνδυασμό των διαφόρων αναφερθεισών λύσεων, Πέραν της ποικιλομορφίας των λύσεων, το ευανάγνωστο των λύσεων αυτών δεν είναι δεδομένο λόγω του ότι μόνο ορισμένα κράτη μέλη έχουν κωδικοποιήσει τους κανόνες τους σύγκρουσης νόμων· στα υπόλοιπα, οι λύσεις προκύπτουν ανάλογα με τη νομολογία και παραμένουν συχνά αβέβαιες, κυρίως όσον αφορά τα ειδικά αδικήματα.

Είναι αναμφίβολο ότι η αντικατάσταση άνω των δεκαπέντε εθνικών συστημάτων[11] κανόνων σύγκρουσης νόμων με ένα ενιαίο σώμα ομοιόμορφων κανόνων αντιπροσωπεύει σημαντική πρόοδο για τους οικονομικούς φορείς και τους πολίτες από άποψη ασφάλειας δικαίου.

Πρέπει στη συνέχεια να αναλυθούν οι κανόνες σύγκρουσης νόμων στο πλαίσιο των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων. Πέραν της γενικής δωσιδικίας των δικαστηρίων της κατοικίας του εναγομένου, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 2 του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι», αυτός προβλέπει στο άρθρο 5, σημείο 3, ειδική βάση δικαιοδοσίας ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, και συγκεκριμένα τη δικαιοδοσία του «*δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός*». Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του δικαστηρίου στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο τόπος όπου συνέβη το γεγονός το οποίο μπορεί να επισύρει ευθύνη εξ αδικοπραξίας δεν συμπίπτει με τον τόπο επελεύσεως της ζημίας, ο εναγόμενος μπορεί να εναχθεί κατ' επιλογή του ενάγοντος ενώπιον του δικαστηρίου είτε του τόπου όπου συνέβη το γεγονός που αποτελεί την αιτία της ζημίας είτε του τόπου όπου επήλθε αυτή[12]. Παρόλο που το δικαστήριο έκρινε ότι και οι δύο αυτοί τόποι μπορούσαν να αποτελέσουν σημαντικό στοιχείο σύνδεσης από άποψη δωσιδικίας, εφόσον καθένας τους

---

10 Σχετικά με την αξιολόγηση αυτής της διασποράς στοιχείων στο πλαίσιο της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων, βλέπε τη νομολογία του δικαστηρίου που αναφέρεται στις επόμενες υποσημειώσεις.

11 Υπάρχουν περισσότερα από δεκαπέντε εθνικά συστήματα λόγω του μη ενιαίου συστήματος του Ηνωμένου Βασιλείου.

12 Δικαστήριο, απόφαση της 30.11.1976, υπόθεση 21/76, *Mines de Potasse d'Alsace*, Συλ. σ. 1735.

μπορούσε να προσφέρει εξαιρετικά χρήσιμες ενδείξεις όσον αφορά την αποδεικτική διαδικασία και την οργάνωση της δίκης, εντούτοις, ο αριθμός των fora μεταξύ των οποίων μπορεί να επιλέξει ο ενάγων ενέχει τον κίνδυνο «forum-shopping».

Η παρούσα πρόταση κανονισμού θα επιτρέψει στους διαδίκους να μπορούν να προσδιορίσουν εκ των προτέρων και με εύλογη βεβαιότητα τον εφαρμοστέο κανόνα σε δεδομένη νομική σχέση, προτέρημα ενισχυόμενο από το γεγονός ότι οι προτεινόμενοι ομοιόμορφοι κανόνες θα αποτελούν το αντικείμενο ενιαίας ερμηνείας εκ μέρους του Δικαστηρίου. Τοιουτοτρόπως η παρούσα πρωτοβουλία συμβάλει στην ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου και ευνοεί την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Εγγράφεται επίσης στο πρόγραμμα της Επιτροπής που επιδιώκει να διευκολύνει την εξωδικαστική επίλυση διαφορών επειδή το γεγονός ότι οι διάδικοι διαθέτουν καλή γνώση της κατάστασής τους διευκολύνει την αναζήτηση συμβιβαστικής λύσης.

2.2. Νομική βάση

Το ζήτημα των κανόνων σύγκρουσης νόμων υπάγεται, από την έναρξη ισχύος της συνθήκης του Άμστερνταμ, στο άρθρο 61, σημείο γ), της ΣΕΚ. Κατ' εφαρμογή του άρθρου 67 ΣΕΚ, όπως τροποποιήθηκε από τη συνθήκη της Νίκαιας η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2003, ο κανονισμός θα εγκριθεί σύμφωνα με τη διαδικασία συναπόφασης που προβλέπεται στο άρθρο 251 ΣΕΚ.

Το άρθρο 65, σημείο β) ορίζει ότι «*τα μέτρα που υπάγονται στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις με διασυνοριακές επιπτώσεις, τα οποία θα ληφθούν ... στο μέτρο που είναι αναγκαία για την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, περιλαμβάνουν : ... την προώθηση της συμβατότητας των κανόνων που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη, όσον αφορά τη σύγκρουση νόμων...*».

Ο κοινοτικός νομοθέτης διαθέτει την εξουσία να προσδιορίσει τα ακριβή πλαίσια του συγκεκριμένου άρθρου και κατά συνέπεια περιθώριο αξιολόγησης για να καθορίσει το κατά πόσο ένα μέτρο είναι απαραίτητο για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Το Συμβούλιο χρησιμοποίησε αυτήν την εξουσία θεσπίζοντας το πρόγραμμα δράσης της Βιέννης[13] , της 3ης Δεκεμβρίου 1998, σχετικά με την άριστη δυνατή εφαρμογή των διατάξεων της συνθήκης του Άμστερνταμ για τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, του οποίου το σημείο 40 γ) προβλέπει ρητά την θέσπιση νομικής πράξης «Ρώμη ΙΙ».

Πράγματι, η εναρμόνιση των κανόνων σύγκρουσης νόμων συμβάλει στην εξασφάλιση της ισότιμης μεταχείρισης μεταξύ των οικονομικών φορέων και των πολιτών που εμπλέκονται σε διασυνοριακή διαφορά στην εσωτερική αγορά. Αποτελεί τοιουτοτρόπως το απαραίτητο συμπλήρωμα της εναρμόνισης που έχει ήδη πραγματοποιηθεί με τον κανονισμό «Βρυξέλλες Ι» στο επίπεδο των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων και αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων. Δεδομένου ότι υπάρχουν άνω των 15 διαφορετικών συστημάτων κανόνων σύγκρουσης νόμων, πράγματι, δύο ευρωπαϊκές επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε δύο διαφορετικά κράτη μέλη, Α και Β, οι οποίες θα έφεραν ενώπιον αντίστοιχων δικαστηρίων την ίδια διαφορά που τις φέρνει αντιμέτωπες με την ίδια επιχείρηση που έχει την ιθαγένεια του κράτους Γ, δεν θα ετύγχαναν της εφαρμογής του ίδιου κανόνα σύγκρουσης νόμων, γεγονός που ενέχει τον κίνδυνο στρέβλωσης του ανταγωνισμού. Αυτή η

[13] ΕΕ C 19 της 23.1.1999, σ. 1.

στρέβλωση θα μπορούσε επιπλέον να παροτρύνει τους οικονομικούς φορείς σε *forum shopping*.

Όμως η εναρμόνιση των κανόνων σύγκρουσης νόμων διευκολύνει επίσης την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Το πρόγραμμα αμοιβαίας αναγνώρισης[14] προβλέπει πράγματι τη μείωση ή και την κατάργηση των ενδιάμεσων μέτρων που απαιτούνται για την αναγνώριση απόφασης που εκδίδεται σε κάποιο άλλο κράτος μέλος. Βεβαίως, η κατάργηση οποιουδήποτε ενδιάμεσου μέτρου απαιτεί ένα τέτοιο βαθμό αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών ο οποίος δεν θα μπορεί να επιτευχθεί εάν τα δικαστήρια των κρατών μελών δεν εφαρμόζουν τον ίδιο κανόνα σύγκρουσης νόμων σε δεδομένη κατάσταση.

Ο τίτλος IV της ΣΕΚ, όπου υπάγεται το ζήτημα που καλύπτεται από την παρούσα πρόταση κανονισμού, δεν εφαρμόζεται στη Δανία δυνάμει του πρωτοκόλλου σχετικά με τη θέση της Δανίας. Δεν εφαρμόζεται επιπλέον στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ιρλανδία, εκτός εάν αυτές οι χώρες ασκήσουν το δικαίωμά τους να προσχωρήσουν σε αυτήν την πρωτοβουλία (ρήτρα «opt-in») υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται από το πρωτόκολλο που προσαρτάται στη συνθήκη. Αυτά τα δύο κράτη δήλωσαν κατά το Συμβούλιο Δικαιοσύνη και Εσωτερικές Υποθέσεις της 12ης Μαρτίου 1999 την πρόθεσή τους να συμμετάσχουν πλήρως στις δραστηριότητες της Κοινότητας όσον αφορά τη δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις. Συμμετείχαν επίσης πλήρως στις εργασίες της *ad hoc* ομάδας του Συμβουλίου πριν από την έναρξη ισχύος της συνθήκης του Άμστερνταμ.

2.3. Αιτιολόγηση της πρότασης υπό το φως των αρχών της αναλογικότητας και της επικουρικότητας

Ενισχύοντας την ασφάλεια δικαίου χωρίς ωστόσο να αξιώνεται η εναρμόνιση των ουσιαστικών κανόνων εσωτερικού δικαίου, η τεχνική της εναρμόνισης των κανόνων σύγκρουσης νόμων τηρεί πλήρως τις δύο αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

Όσον αφορά την επιλογή του μέσου, το πρωτόκολλο για την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας ορίζει, στο σημείο 6, ότι «*εφόσον δεν μεταβάλλονται άλλες παράμετροι ..., οι οδηγίες θα πρέπει να προτιμώνται από τους κανονισμούς*». Εντούτοις, όσον αφορά την παρούσα πρόταση, ο κανονισμός αποδεικνύεται ότι είναι η πλέον ενδεδειγμένη πράξη. Πράγματι, οι διατάξεις του υπαγορεύουν ομοιόμορφους κανόνες για το εφαρμοστέο δίκαιο. Αυτοί οι κανόνες είναι λεπτομερείς, ακριβείς και άνευ όρων, χωρίς να χρειάζονται κανένα μέτρο των κρατών μελών για να εξασφαλιστεί η μεταφορά τους στο εθνικό δίκαιο. Λαμβάνουν κατά συνέπεια χαρακτήρα «self-executing». Ο χαρακτήρας αυτών των κανόνων απορρέει άμεσα από τον προδιαγεγραμμένο στόχο τους, που είναι συγκεκριμένα η ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου και της προβλεψιμότητας των νομικών λύσεων που επιλέγονται στον τομέα του εφαρμοστέου δικαίου σε συγκεκριμένη νομική σχέση. Αν τα κράτη μέλη διέθεταν περιθώριο ελιγμών για τη μεταφορά αυτών των κανόνων, θα υπεισέρχετο ένας παράγοντας νομικής αβεβαιότητας την οποία ακριβώς επιδιώκει να εξαλείψει η εναρμόνιση. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η επιλογή του κανονισμού επιβάλλεται για να κατοχυρώσει την ενιαία εφαρμογή στα κράτη μέλη.

---

[14] ΕΕ C 12 της 15.1.2001, σ. 8.

3. ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Άρθρο 1 - Πεδίο εφαρμογής

Όπως η σύμβαση των Βρυξελλών και ο κανονισμός «Βρυξέλλες Ι», ο προτεινόμενος κανονισμός καλύπτει τις ενοχές στον αστικό και εμπορικό τομέα. Πρόκειται για αυτόνομη έννοια του κοινοτικού δικαίου η οποία έχει ερμηνευτεί από το Δικαστήριο. Αυτή η μνεία στοχεύει να υπενθυμίσει ότι ο κανονισμός «Βρυξέλλες Ι», η σύμβαση της Ρώμης καθώς και ο προτεινόμενος κανονισμός απαρτίζουν ένα συνεκτικό σύνολο που καλύπτει το ζήτημα του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου των αστικών και εμπορικών ενοχών εν γένει.

Το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού καλύπτει όλες τις εξωσυμβατικές ενοχές εξαιρουμένων εκείνων που υπάγονται στους τομείς που απαριθμούνται στην παράγραφο 2. Οι εξωσυμβατικές ενοχές διαιρούνται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, οι οποίες είναι, πρώτον, οι ενοχές που απορρέουν από αδικοπραξία και, δεύτερον, εκείνες που απορρέουν από άλλο γεγονός εκτός αδικοπραξίας. Η πρώτη κατηγορία καλύπτει την έννοια των αδικοπραξιών ενώ η δεύτερη καλύπτει τον τομέα των «οιονεί αδικοπραξιών» ή, σε ορισμένες έννομες τάξεις, των «οιονεί συμβατικό» τομέα, ο οποίος περιλαμβάνει κυρίως τον αδικαιολόγητο πλουτισμό και τη διοίκηση αλλοτρίων. Αυτή η τελευταία κατηγορία αποτελεί το αντικείμενο του τμήματος 2. Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ συμβατικών ενοχών και ενοχών εξ αδικοπραξίας δεν είναι πάντως ταυτόσημη σε όλα τα κράτη μέλη και μπορούν να υπάρξουν αμφιβολίες ως προς την εφαρμογή κάποιας πράξης - σύμβαση της Ρώμης ή προτεινόμενος κανονισμός - σε δεδομένη διαφορά, όπως για παράδειγμα στον τομέα της προσυμβατικής ευθύνης, της *culpa in contrahendo* (κακή πίστη κατά τις διαπραγματεύσεις) ή της παυλιανής αγωγής. Το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να διαπιστώσει, στο πλαίσιο των άρθρων 5, παράγραφοι 1 και 3, της σύμβασης των Βρυξελών, ότι οι ενοχές εξ αδικοπραξίας παρουσιάζουν δευτερεύοντα χαρακτήρα σε σχέση με τις συμβατικές ενοχές που πρέπει να ερμηνεύονται εν στενή εννοία[15]. Θα υποχρεωθεί να αναπτύξει περαιτέρω την ανάλυσή του στο πλαίσιο της ερμηνείας του προτεινόμενου κανονισμού.

Ο προτεινόμενος κανονισμός εφαρμόζεται σε όλες τις καταστάσεις στις οποίες υπάρχει σύγκρουση νόμων, δηλαδή σε καταστάσεις που εμπεριέχουν ένα ή περισσότερα στοιχεία αλλοδαπότητας σε σχέση με την εσωτερική κοινωνική ζωή μιας χώρας και τα οποία δίνουν λαβή για την εφαρμογή περισσότερων νομικών συστημάτων. Δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του προτεινόμενου κανονισμού, τα ακόλουθα θέματα αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του :

α) Οι εξωσυμβατικές ενοχές που απορρέουν από οικογενειακές ή εξομοιούμενες προς οικογενειακές σχέσεις, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων διατροφής: οι ενοχές οικογενειακού δικαίου δεν χαρακτηρίζονται γενικά ως αδικοπρακτικές. Μια τέτοια ενοχή μπορεί εντούτοις να γεννηθεί στο πλαίσιο οικογενειακής σχέσης, για παράδειγμα σε περίπτωση αγωγής για την αποκατάσταση της ζημίας που προξενήθηκε από την καθυστερημένη καταβολή διατροφής. Ορισμένοι σχολιαστές πρότειναν να συμπεριληφθούν αυτές οι υποχρεώσεις στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, λόγω του ότι αυτές θα μπορούσαν να διέπονται από τη ρήτρα απαλλαγής του άρθρου 3, παράγραφος 3, η οποία προβλέπει ρητά το μηχανισμό της «παρεπόμενης σύνδεσης» που τις υποβάλει στο ίδιο δίκαιο με αυτό που ισχύει για

---

15 Βλέπε κυρίως Δικαστήριο, απόφαση της 22ας Μαρτίου 1983, υπόθεση 34/82, *Martin Peters*, Συλ. σ. Ι. 987, απόφαση της 17ης Ιουνίου 1992, υπόθεση C-26/91, *Jacob Handte*, Συλ. σ. Ι. 3697, απόφαση της 17.9.2002, υπόθεση C-334/00, *Fonderie Officine Meccaniche Tacconi (*η συλλογή δεν είναι ακόμη διαθέσιμη).

την υποκείμενη οικογενειακή σχέση. Στο μέτρο που δεν υπάρχουν μέχρι σήμερα εναρμονισμένοι κανόνες σύγκρουσης νόμων σε κοινοτικό επίπεδο όσον αφορά το οικογενειακό δίκαιο, κρίθηκε προτιμότερο να αποκλεισθούν οι εξωσυμβατικές ενοχές που γεννώνται στο πλαίσιο τέτοιο σχέσεων από το πεδίο εφαρμογής του προτεινόμενου κανονισμού.

β) Οι εξωσυμβατικές ενοχές που υπάγονται στο δίκαιο που διέπει τις περιουσιακές σχέσεις των συζύγων ή στο κληρονομικό δίκαιο: αυτές οι ενοχές αποκλείονται για λόγους ανάλογους με εκείνους που αναφέρονται στο σημείο α).

γ) Οι εξωσυμβατικές ενοχές που προκύπτουν από συναλλαγματικές, επιταγές, γραμμάτια σε διαταγή και άλλα αξιόγραφα, κατά το μέτρο που οι ενοχές απορρέουν από το χαρακτήρα τους ως αξιογράφων: αυτό το εδάφιο επαναλαμβάνει το άρθρο 1, παράγραφος 2, σημείο γ) της σύμβασης της Ρώμης. Επαναλαμβάνεται στο προκείμενο για τους ίδιους λόγους με αυτούς που απαριθμούνται στην έκθεση GIULIANO-LAGARDE[16], και συγκεκριμένα επειδή οι διατάξεις του κανονισμού δεν είναι προσαρμοσμένες σε αυτού του είδους τις ενοχές, επειδή οι συμβάσεις της Γενεύης της 7ης Ιουνίου 1930 και της 19ης Μαρτίου 1931 ρυθμίζουν ένα μεγάλο μέρος αυτών των τομέων και τέλος ο χαρακτηρισμός αυτών των ενοχών στα κράτη μέλη δεν είναι ομοιογενής.

δ) Η ατομική ευθύνη των εταίρων και των οργάνων για τις υποχρεώσεις εταιρείας, ένωσης ή νομικού προσώπου καθώς και εκείνων των προσώπων που είναι επιφορτισμένα με τον κατά νόμο έλεγχο των λογιστικών καταστάσεων: αυτό το ζήτημα δεν μπορεί να διαχωριστεί από το δίκαιο των εταιρειών, των ενώσεων ή των λοιπών νομικών προσώπων που εφαρμόζεται στην εταιρεία, ένωση ή νομικό πρόσωπο στο πλαίσιο της εκμετάλλευσης η οποία φέρει την ευθύνη.

ε) Οι εξωσυμβατικές ενοχές μεταξύ των ιδρυτών, των trustees και των δικαιούχων trust: τα trusts αποτελούν ένα sui generis θεσμό και πρέπει να αποκλειστούν από το πεδίο εφαρμογή του παρόντος κανονισμού όπως συνέβη και στην περίπτωση της σύμβασης της Ρώμης.

στ) Οι εξωσυμβατικές ενοχές που απορρέουν από πυρηνική ζημία: αυτή η εξαίρεση δικαιολογείται από τη σημασία των διακυβευομένων σε οικονομικό και κρατικό επίπεδο και από τη συμμετοχή των κρατών στην αποκατάσταση των πυρηνικών ζημιών στο πλαίσιο του διεθνούς καθεστώτος πυρηνικής ευθύνης που θεσπίζεται από τη Σύμβαση των Παρισίων της 29ης Ιουλίου 1960 και τη συμπληρωματική Σύμβαση των Βρυξελλών της 31ης Ιανουαρίου 1963, από τη Σύμβαση της Βιέννης της 21ης Μαΐου 1963 και τη Σύμβαση για τη συμπληρωματική χρηματοδότηση της 12ης Σεπτεμβρίου 1997 καθώς και από το κοινό Πρωτόκολλο της 21ης Σεπτεμβρίου 1988.

Δεδομένου ότι πρόκειται για εξαιρέσεις, αυτοί οι αποκλεισμοί πρέπει να ερμηνεύονται με περιοριστικό τρόπο.

Ο προτεινόμενος κανονισμός δεν περιλαμβάνει την εξαίρεση που αναφέρεται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, σημείο η) της σύμβασης της Ρώμης, η οποία αφορά την απόδειξη και τα δικονομικά ζητήματα. Προκύπτει με σαφήνεια από το άρθρο 11 ότι αυτά τα ζητήματα

---

[16] Έκθεση σχετικά με τη σύμβαση για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές ΕΕ αριθ.C 282 της 31 Οκτωβρίου 1980, σ. 1.

υπάγονται, υπό την επιφύλαξη των αναφερόμενων εξαιρέσεων, στη *lex fori*. Δεν υπάρχει ως εκ τούτου λόγος να συμπεριληφθούν στον κατάλογο των εξωσυμβατικών υποχρεώσεων που αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού.

Άρθρο 2 - Οικουμενικός χαρακτήρας

Δυνάμει του άρθρου 2, ο παρών κανονισμός παρουσιάζει οικουμενικό χαρακτήρα, υπό την έννοια ότι οι ομοιόμορφοι κανόνες του για τη σύγκρουση νόμων μπορούν να οδηγήσουν στην εφαρμογή του δίκαιου κράτους μέλους ή του δίκαιου τρίτου κράτους.

Πρόκειται για αρχή βαθιά θεμελιωμένη στο θετικό δίκαιο των κανόνων σύγκρουσης νόμων που έχει ήδη υιοθετηθεί στη σύμβαση της Ρώμης, στις συμβάσεις που έχουν συναφθεί στο πλαίσιο της συνδιάσκεψης της Χάγης καθώς και στους εθνικούς κανόνες σύγκρουσης νόμων των κρατών μελών.

Δεδομένης της συμπληρωματικότητας μεταξύ της νομικής πράξης «Βρυξέλλες Ι» και του προτεινόμενου κανονισμού, ο οικουμενικός χαρακτήρας του κανονισμού είναι απαραίτητος για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς προκειμένου να αποφευχθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μεταξύ κοινοτικών υπηκόων. Πράγματι, παρά το γεγονός ότι ο κανονισμός «Βρυξέλλες Ι» προβαίνει σε *a priori* διάκριση μεταξύ των καταστάσεων στις οποίες ο εναγόμενος έχει την κατοικία του στην επικράτεια κράτους μέλους και εκείνων στις οποίες κατοικεί σε τρίτη χώρα[17], ρυθμίζει εντούτοις τόσο τις καταστάσεις που έχουν χαρακτήρα αμιγώς «ενδοκοινοτικό» όσο και τις καταστάσεις που παρουσιάζουν στοιχείο αλλοδαπότητας. Πράγματι, όσον αφορά καταρχάς τους κανόνες αναγνώρισης και εκτέλεσης, όλες οι αποφάσεις που εκδίδονται από δικαστήριο κράτους μέλους οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι» επωφελούνται του απλουστευμένου μηχανισμού αναγνώρισης και εκτέλεσης· ενδιαφέρει ως εκ τούτου ελάχιστα το δίκαιο - κράτους μέλους ή τρίτης χώρας - δυνάμει του οποίου εξεδόθη η απόφαση. Όσον αφορά τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας, ο κανονισμός «Βρυξέλλες Ι» εφαρμόζεται εξίσου όταν ο εναγόμενος κατοικεί εκτός της κοινοτικής επικράτειας: αυτό ισχύει τοιουτοτρόπως όταν η διαφορά υπάγεται σε κανόνα αποκλειστικής δικαιοδοσίας [18], όταν η αρμοδιότητα του δικαστή στηρίζεται σε ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας[19], όταν απλά ο εναγόμενος παρίσταται στο δικαστήριο[20] ή σε περίπτωση εκκρεμοδικίας[21]· κατά γενικό τρόπο, το άρθρο 4, παράγραφος 2, προσδιορίζει ότι στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο εναγόμενος κατοικεί σε τρίτη χώρα, ο ενάγων, εφόσον έχει την κατοικία του σε κάποιο κράτος μέλος, μπορεί, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά του, να επικαλεσθεί κατά του εναγομένου τους υπερβολικούς κανόνες που προβλέπονται από το δίκαιο της χώρας στην οποία έχει την κατοικία του. Προκύπτει από το σύνολο των διατάξεων του ότι ο κανονισμός «Βρυξέλλες Ι» εφαρμόζεται τόσο σε «ενδοκοινοτικές» καταστάσεις όσο και σε καταστάσεις που παρουσιάζουν «εξωκοινοτικό» στοιχείο.

Πρέπει ως εκ τούτου να εξασφαλιστεί η ίση μεταχείριση των κοινοτικών υπηκόων, ακόμα και σε καταστάσεις οι οποίες δεν είναι αμιγώς «ενδοκοινοτικές». Σε περίπτωση διατήρησης περισσοτέρων των δεκαπέντε διαφορετικών εθνικών συστημάτων όσον αφορά τους κανόνες σύγκρουσης νόμων, σε δύο ευρωπαϊκές επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε δύο διαφορετικά κράτη μέλη Α και Β, οι οποίες θα έφεραν ενώπιον των αντίστοιχων δικαστηρίων την ίδια

---

17 Άρθρο 2, παράγραφος 1.
18 Άρθρο 22.
19 Άρθρο 23.
20 Άρθρο 24.
21 Άρθρο 27.

διαφορά που τις φέρνει αντιμέτωπες με την ίδια επιχείρηση τρίτης χώρας, για παράδειγμα, δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί ο ίδιος κανόνας σύγκρουσης νόμων, γεγονός που ενέχει τον κίνδυνο να υπάρξουν - όπως στις αμιγώς «ενδοκοινοτικές» καταστάσεις - στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

Επιπλέον, η διάκριση μεταξύ «ενδοκοινοτικών» και «εξωκοινοτικών» διαφορών είναι στο εξής τεχνική. Πως μπορεί να χαρακτηριστεί για παράδειγμα μια διαφορά η οποία σε μια πρώτη φάση αφορά μόνο τον υπήκοο ενός μόνου κράτους μέλους και τον υπήκοο τρίτης χώρας, η οποία όμως στη συνέχεια καθίσταται διαφορά που ενδιαφέρει περισσότερα κράτη μέλη, επειδή για παράδειγμα προβαίνει σε προσεπίκληση του ασφαλιστή ο οποίος είναι εγκατεστημένος σε κάποιο άλλο κράτος μέλος ή επειδή η αμφισβητούμενη οφειλή αποτελεί μεταγενέστερα το αντικείμενο εκχώρησης. Δεδομένης της εμπλοκής των οικονομικών σχέσεων στην εσωτερική αγορά μια διαφορά παρουσιάζει πάντα ένα χαρακτήρα δυνάμει ενδοκοινοτικό.

Από πρακτική άποψη, τέλος, οι μαρτυρίες των συναφών προς τη δικαιοσύνη επαγγελμάτων - δικαστές και δικηγόροι - που συγκεντρώθηκαν από την Επιτροπή στο πλαίσιο της γραπτής διαβούλευσης υπογράμμισαν ότι το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο εν γένει και οι κανόνες σύγκρουσης νόμων ειδικότερα εκλαμβάνονται ως ζήτημα μεγάλης πολυπλοκότητας. Αυτή η πολυπλοκότητα θα επιδεινωθεί αν το παρόν μέτρο οδηγήσει σε διπλασιασμό των πηγών κανόνων σύγκρουσης νόμων και εάν οι ασκούντες τα εν λόγω επαγγέλματα θα πρέπει στο εξής να γνωρίζουν, πέραν των ομοιόμορφων κοινοτικών κανόνων, τους διαφορετικούς εθνικούς κανόνες στις καταστάσεις που δεν εμφανίζουν τον απαιτούμενο δεσμό με την κοινοτική επικράτεια. Ο οικουμενικός χαρακτήρας του προτεινόμενου κανονισμού εξυπηρετεί κατά συνέπεια το στόχο της ασφάλειας δικαίου και τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί από την Ένωση υπέρ της διαφάνειας της νομοθεσίας.

Άρθρο 3 - Γενικοί κανόνες

Το άρθρο 3 ορίζει τους γενικούς κανόνες για τον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου στις εξωσυμβατικές ενοχές που απορρέουν από αδικοπραξία. Καλύπτει όλες τις ενοχές για τις οποίες τα επόμενα άρθρα δεν ορίζουν ειδικό κανόνα.

Οι στόχοι που κατηύθυναν την Επιτροπή κατά τη συγκεκριμενοποίηση του κανόνα *lex loci delicti commissi* είναι η μέριμνα ασφάλειας δικαίου, αφενός, και η αναζήτηση εύλογης ισορροπίας μεταξύ των συμφερόντων του εικαζόμενου υπαίτιου της ζημίας και του ζημιωθέντος, αφετέρου. Οι επιλεγείσες λύσεις ανταποκρίνονται επίσης στις πρόσφατες εξελίξεις των κανόνων σύγκρουσης νόμων στα κράτη μέλη.

Παράγραφος 1 - Γενικός κανόνας

Το άρθρο 3, παράγραφος 1, επιλέγει ως βασικό κανόνα το δίκαιο του τόπου στον οποίο επέρχεται ή απειλείται να επέλθει η άμεση ζημία. Στις περισσότερες καταστάσεις, αυτό το δίκαιο αντιστοιχεί στο δίκαιο της χώρας κατοικίας του ζημιωθέντος. Οι όροι «απειλείται να επέλθει» καταδεικνύουν ότι ο προτεινόμενος κανονισμός, όπως και το άρθρο 5, παράγραφος 3, του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι», καλύπτει εξίσου τα προληπτικά μέτρα όπως, για παράδειγμα, τις αγωγές παράλειψης.

Ο τόπος ή τόποι στον οποίον επέρχονται οι ενδεχόμενες έμμεσες ζημίες δεν είναι καθοριστικός για τον προσδιορισμό του εφαρμοστέου δικαίου. Στο πλαίσιο τροχαίου ατυχήματος, για παράδειγμα, ο τόπος της άμεσης ζημίας είναι εκείνος της σύγκρουσης, ανεξάρτητα από τις ενδεχόμενες οικονομικές ζημίες ή ηθικές βλάβες που επέρχονται σε άλλη

χώρα. Τοιουτοτρόπως το Δικαστήριο έχει ήδη ορίσει, στο πλαίσιο της σύμβασης των Βρυξελλών, ότι «*ο τόπος επέλευσης της ζημίας*» δεν καλύπτει τον τόπο στον οποίο ο ζημιωθείς υφίσταται περιουσιακή ζημία που αποτελεί συνέπεια της αρχικώς επελθούσας ζημίας που υπέστη εντός άλλου συμβαλλομένου κράτους[22].

Ο κανόνας συνεπάγεται ότι, σε περίπτωση επέλευσης ζημιών σε πολλά κράτη, πρέπει να εφαρμοστούν επιμεριστικά τα δίκαια όλων των εν λόγω κρατών, σύμφωνα με τη θέση της «Mosaikbetrachtung» που ισχύει στο γερμανικό δίκαιο.

Ο προτεινόμενος κανονισμός ακολουθεί τις πρόσφατες εξελίξεις στον τομέα των κανόνων σύγκρουσης νόμων στα κράτη μέλη. Παρά το γεγονός ότι η απουσία κωδικοποίησης σε πολλά κράτη μέλη αποκλείει σαφή απάντηση για τα άνω των 15 υπάρχοντα συστήματα, η σύνδεση με το δίκαιο του τόπου επέλευσης της ζημίας έχει κυρίως επιλεγεί από τα κράτη μέλη που έχουν πρόσφατα κωδικοποιήσει τους κανόνες τους. Η λύση εφαρμόζεται στις Κάτω Χώρες, στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη Γαλλία, αλλά εξίσου στην Ελβετία. Στη Γερμανία, Ιταλία και Πολωνία ο ζημιωθείς μπορεί να επιλέξει αυτό το δίκαιο μεταξύ άλλων.

Η λύση του άρθρου 3, παράγραφος 1, ανταποκρίνεται στη μέριμνα ασφάλειας δικαίου. Διαφοροποιείται από την λύση που προτείνεται το σχέδιο σύμβασης του 1972 η οποία επιλέγει ως βασικό κανόνα τη σύνδεση με το δίκαιο του τόπου στον οποίον επήλθε «το ζημιογόνο γεγονός». Όμως, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η έννοια του «ζημιογόνου γεγονότος» καλύπτει ταυτόχρονα το γενεσιουργό γεγονός και τη ζημία. Παρά το γεγονός ότι αυτή η λύση ανταποκρίνεται στους ειδικούς στόχους της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων, δεν επιτρέπει στους διαδίκους να προβλέπουν με εύλογη βεβαιότητα το εφαρμοστέο στην κατάστασή τους δίκαιο.

Ο κανόνας ανταποκρίνεται επίσης στην προσπάθεια να εξευρεθεί εύλογη ισορροπία μεταξύ των διιστάμενων συμφερόντων των διαδίκων. Η Επιτροπή δεν επέλεξε ως βασικό κανόνα την αρχή εύνοιας του ζημιωθέντος, η οποία συνίσταται στην επιλογή που προσφέρεται στον ζημιωθέντα να επιλέξει το ευνοϊκότερο για αυτόν δίκαιο. Θεωρεί πράγματι ότι μια τέτοια λύση υπερβαίνει τις νόμιμες προσδοκίες του ζημιωθέντος και επανεισάγει το στοιχείο της νομικής αβεβαιότητας το οποίο είναι αντίθετο προς το γενικό στόχο του προτεινόμενου κανονισμού. Η λύση του άρθρου 3 αποτελεί κατά συνέπεια συμβιβασμό μεταξύ των δύο ακραίων λύσεων που θα ήταν η εφαρμογή του δίκαιου του γενεσιουργού γεγονότος, αφενός, και η χορηγούμενη στον ζημιωθέντα επιλογή, αφετέρου.

Το άρθρο 3, παράγραφος 1, το οποίο εξασφαλίζει αντικειμενική σύνδεση μεταξύ της ζημίας και του εφαρμοστέου δικαίου, ανταποκρίνεται τέλος στην σύγχρονη έννοια του δίκαιου της αστικής ευθύνης το οποίο δεν στρέφεται πλέον, όπως κατά το πρώτο ήμισυ του αιώνα, προς την κύρωση άδικης συμπεριφοράς: σήμερα δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην αποζημίωση του θύματος, γεγονός που εκφράζεται κυρίως στην εξέλιξη συστημάτων αντικειμενικής ευθύνης, άνευ πταίσματος.

Αντιθέτως, η εφαρμογή του βασικού κανόνα μπορεί να αποδειχθεί απρόσφορη αν η κατάσταση παρουσιάζει συμπτωματική σχέση με τη χώρα στην οποία επέρχεται η ζημία. Για το λόγο αυτό οι επόμενες παράγραφοι τον αποκλείουν σε ειδικές περιπτώσεις.

---

22 Δικαστήριο, 19 Σεπτεμβρίου 1995, υπόθεση C-364/93, *Marinari c. Lloyds Bank*, συλ. 1995 σ. I–2719.

Παράγραφος 2 - Δίκαιο της κοινής κατοικίας

Η παράγραφος 2 εισάγει έναν ειδικό κανόνα στην περίπτωση κατά την οποία ο αυτουργός του ζημιογόνου γεγονότος και ο ζημιωθείς έχουν τη συνήθη διαμονή τους στην ίδια χώρα και προβλέπει κατά συνέπεια την εφαρμογή του δίκαιου αυτής της χώρας. Πρόκειται για λύση που έχει επιλεγεί από το σύνολο σχεδόν των κρατών μελών, είτε μέσω ειδικού κανόνα είτε μέσω της συγκεκριμενοποίησης από τη νομολογία του κανόνα των πλέον στενών δεσμών. Αυτή η λύση ανταποκρίνεται στις νόμιμες προσδοκίες των δύο μερών.

Παράγραφος 3 - Ρήτρα γενικής εξαίρεσης και παρεπόμενη σύνδεση

Όπως και το άρθρο 4, παράγραφος 5, της σύμβασης της Ρώμης, η παράγραφος 3 προβλέπει μια ρήτρα γενικής εξαίρεσης η οποία επιδιώκει να εισάγει κάποια ευελιξία, που να επιτρέπει στο δικαστή να προσαρμόζει τον αυστηρό κανόνα σε μεμονωμένη περίπτωση για να εφαρμόσει το δίκαιο που αντιστοιχεί στο κέντρο βαρύτητας της κατάστασης.

Στο μέτρο που αυτή η ρήτρα εισάγει κάποια αδυναμία πρόβλεψης όσον αφορά το εφαρμοστέο δίκαιο, η εφαρμογή της πρέπει να έχει εξαιρετικό χαρακτήρα. Όμως, η εμπειρία της σύμβασης της Ρώμης του 1980, η οποία αρχίζει με την ανακοίνωση τεκμηρίων, κατέδειξε ότι οι δικαστές ορισμένων κρατών μελών έχουν την τάση να προσφεύγουν στη ρήτρα εξαίρεσης *ab initio*, αναζητώντας εξαρχής το δίκαιο που ανταποκρίνεται καλύτερα στο κριτήριο εγγύτητας, χωρίς προηγουμένως να εξετάζουν αυτά τα τεκμήρια[23]. Για το λόγο αυτό οι κανόνες των άρθρων 3, παράγραφοι 1 και 2, του προτεινόμενου κανονισμού έχουν συνταχθεί υπό τη μορφή κανόνων και όχι υπό τη μορφή απλών τεκμηρίων. Για να τονιστεί ότι η ρήτρα εξαίρεσης πρέπει να έχει εξαιρετικό χαρακτήρα, η παράγραφος 3 αξιώνει επιπλέον ότι η ενοχή πρέπει να εμφανίζει «*πρόδηλα στενότερο*» δεσμό με άλλη χώρα.

Η παράγραφος 3 παρέχει στη συνέχεια ενδείξεις στο δικαστή στην περίπτωση κατά την οποία οι διάδικοι συνδέονται ήδη με προϋφιστάμενη σχέση. Πρόκειται για παράγοντα που μπορεί να ληφθεί υπόψη για να καθοριστεί το κατά πόσο υπάρχει έκδηλα στενότερος δεσμός με άλλη χώρα από αυτόν που ορίζεται από τους αυστηρούς κανόνες. Αντιθέτως, το εφαρμοστέο σε αυτή την προϋφιστάμενη σχέση δίκαιο δεν εφαρμόζεται αυτομάτως και ο δικαστής διαθέτει ένα περιθώριο για να αξιολογήσει το κατά πόσο υπάρχει ουσιαστικός δεσμός μεταξύ της εξωσυμβατικής ενοχής και του εφαρμοστέου σε αυτήν την προϋφιστάμενη σχέση δικαίου.

Το κείμενο ορίζει ότι η προϋφιστάμενη σχέση μπορεί κυρίως να συνίσταται σε σύμβαση που παρουσιάζει στενή σχέση με την εν λόγω αδικοπραξία. Αυτή η λύση παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στα κράτη μέλη των οποίων το νομικό σύστημα δέχεται τη σώρευση μεταξύ συμβατικής και εξωσυμβατικής ευθύνης μεταξύ των ιδίων διαδίκων. Όμως το κείμενο είναι επαρκώς ευέλικτο για να επιτρέψει στο δικαστή να λάβει υπόψη μια απλά προβλεπόμενη συμβατική σχέση, για παράδειγμα σε περίπτωση διακοπής των διαπραγματεύσεων ή σε περίπτωση ακύρωσης σύμβασης ή οικογενειακής σχέσης. Οδηγώντας στην εφαρμογή ενιαίου δικαίου για το σύνολο των νομικών σχέσεων τους, αυτή η λύση σέβεται τις νόμιμες προσδοκίες των διαδίκων και ανταποκρίνεται στη μέριμνα για ορθή απονομή της δικαιοσύνης. Σε πιο τεχνικό επίπεδο, επιτρέπει να σχετικοποιηθούν - εν αναμονή αυτόνομου χαρακτηρισμού από τη νομολογία του Δικαστηρίου - οι συνέπειες του γεγονότος ότι η ίδια σχέση μπορεί να υπάγεται στο δίκαιο των συμβάσεων σε ένα κράτος μέλος και στο δίκαιο της

---

[23] Βλ. σχετικά με το συγκεκριμένο ζήτημα σημείο 3.2.5 της Πράσινης Βίβλου σχετικά με τη μετατροπή σε κοινοτική πράξη και τον εκσυγχρονισμό της σύμβασης της Ρώμης του 1980 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές, η οποία προαναφέρεται.

αστικής ευθύνης σε κάποιο άλλο. Η ίδια προβληματική ισχύει όσον αφορά τις συνέπειες της ακυρότητας σύμβασης οι οποίες αποτελούν ήδη το αντικείμενο ειδικού κανόνα στο άρθρο 10, παράγραφος 1, σημείο ε) της σύμβασης της Ρώμης. Δεδομένου ότι ορισμένα κράτη μέλη εξέφρασαν επιφύλαξη σχετικά με το συγκεκριμένο άρθρο, η προσφυγή στο μηχανισμό της παρεπόμενης σύνδεσης επιτρέπει να ξεπεραστούν οι δυσκολίες που μπορούν να προκύψουν από την εφαρμογή δύο χωριστών πράξεων.

Εντούτοις, όταν η προϋφιστάμενη σχέση συνίσταται σε σύμβαση κατανάλωσης ή εργασίας, και όταν αυτή η σύμβαση περιλαμβάνει την επιλογή δικαίου άλλου πλην εκείνου της συνήθους διαμονής του καταναλωτή, του τόπου συνήθους εκπλήρωσης της εργασίας ή, εξαιρετικά, του τόπου πρόσληψης του εργαζομένου, η προσφυγή στον μηχανισμό της παρεπόμενης σύνδεσης δεν θα μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την αποστέρηση του ασθενέστερου μέρους από την προστασία του δίκαιου που πρέπει να εφαρμοστεί χωρίς αυτή την προσφυγή. Ο προτεινόμενος κανονισμός δεν περιλαμβάνει ρητό κανόνα υπ' αυτή την έννοια επειδή η Επιτροπή θεωρεί ότι αυτή η λύση προκύπτει ήδη σιωπηρά, από τους κανόνες προστασίας της σύμβασης της Ρώμης· τα άρθρα 5 και 6 θα παρέκκλιναν πράγματι από το στόχο τους εάν η παρεπόμενη σύνδεση οδηγούσε στην επικύρωση επιλογής των μερών όσον αφορά τις εξωσυμβατικές ενοχές, ενώ αυτή η επιλογή είναι ανίσχυρη, τουλάχιστον εν μέρει, όσον αφορά τη σύμβασή τους.

Άρθρο 4 - Ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων

Το άρθρο 4 εισάγει ειδικό κανόνα για τις εξωσυμβατικές ενοχές σε περίπτωση ζημίας που προκαλείται λόγω ελαττωματικού προϊόντος. Όσον αφορά τον ορισμό της έννοιας του προϊόντος σύμφωνα με το άρθρο 4, πρέπει να επιλεγεί αυτή που αναφέρεται από το άρθρο 2 της οδηγίας 85/374[24].

Η οδηγία 85/374 επέτυχε την προσέγγιση του ουσιαστικού δικαίου των κρατών μελών όσον α φορά την αντικειμενική, άνευ πταίσματος, ευθύνη. Αυτό το κείμενο δεν συνιστά εντούτοις πλήρη εναρμόνιση επειδή παρέχει στα κράτη μέλη ορισμένες εναλλακτικές δυνατότητες. Επιπλέον, η οδηγία δεν επηρεάζει το εθνικό δίκαιο της ευθύνης λόγω πταίσματος, το οποίο ο ζημιωθείς μπορεί πάντα να επιλέξει να επικαλεσθεί και καλύπτει μόνο ορισμένες ζημίες. Κατά συνέπεια, το πεδίο εφαρμογής του ειδικού κανόνα του άρθρου 4 είναι ευρύτερο από εκείνο της οδηγίας 85/374 επειδή εφαρμόζεται εξίσου στις αγωγές που θεμελιώνονται σε αμιγώς εθνικές διατάξεις που αφορούν την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων, οι οποίες δεν ανάγονται στην εν λόγω οδηγία.

Πέραν του σεβασμού των έννομων προσδοκιών των μερών, ο κανόνας σύγκρουσης όσον αφορά την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη διασπορά των πιθανών στοιχείων σύνδεσης (έδρα του παραγωγού, τόπος παραγωγής, τόπος της πρώτης θέσης σε κυκλοφορία, τόπος αγοράς εκ μέρους του ζημιωθέντος, συνήθης διαμονή του ζημιωθέντος), η οποία επιτείνεται από την ταυτόχρονη ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, του τουρισμού και της κινητικότητας των προσώπων και των αγαθών στο εσωτερικό της Ένωσης. Τοιουτοτρόπως η αποκλειστική σύνδεση με τον τόπο της άμεσης ζημίας δεν είναι πρόσφορη στη συγκεκριμένη περίπτωση επειδή το δίκαιο που θα οριστεί τοιουτοτρόπως μπορεί να

---

[24] Οδηγία 85/374 της 25.7.1985 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σε θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων, ΕΕ αριθ. L 210 της 7.8.1985, σ. 29, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 34/1999 της 10ης Μαΐου 1999, ΕΕ αριθ. L 141 της 4.6.1999, σ. 20.

αποδειχθεί ότι δεν έχει τη δέουσα σχέση με την κατάσταση, ότι είναι απρόβλεπτο για τον παραγωγό χωρίς ωστόσο να κατοχυρώνει την κατάλληλη προστασία του ζημιωθέντος[25].

Εξίσου οι χώρες που διαθέτουν ειδικούς κανόνες προβλέπουν συνήθως κανόνα ο οποίος επιβάλλει τη συγκέντρωση περισσότερων στοιχείων σε μια και την αυτή χώρα προκειμένου να μπορεί να εφαρμοστεί στο δίκαιο αυτής της χώρας. Αυτή είναι επίσης η προσέγγιση που ακολουθείται στη σύμβαση της Χάγης του 1973 για την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων[26], η οποία έχει τεθεί σε ισχύ σε πέντε κράτη μέλη. Δυνάμει του άρθρου 25 του προτεινόμενου κανονισμού, η συγκεκριμένη σύμβαση παραμένει σε ισχύ στα κράτη μέλη που την έχουν επικυρώσει κατά τη στιγμή της έναρξης ισχύος του κανονισμού. Η σύμβαση του 1973 καθορίζει το εφαρμοστέο δίκαιο στην ευθύνη των κατασκευαστών, παραγωγών, διανομέων και επισκευαστών σε συνάρτηση με τα ακόλουθα στοιχεία, τα οποία κατανέμονται ή συνδυάζονται με πολύπλοκο τρόπο: τόπος του ζημιογόνου γεγονότος, τόπος κατοικίας του ζημιωθέντος, τόπος κατοικίας του κατασκευαστή ή του παραγωγού, τόπος αγοράς του προϊόντος.

Αναγνωρίζοντας τα ιδιαίτερα εγγενή εμπόδια του ζητήματος, ο προτεινόμενος κανονισμός, ξεκινάει εντούτοις από την αξίωση ότι ένας κανόνας δεν πρέπει να είναι ανώφελα πολύπλοκος.

Δυνάμει του άρθρου 4, το εφαρμοστέο δίκαιο είναι καταρχήν εκείνο της συνήθους διαμονής του ζημιωθέντος. Αυτή η λύση εξαρτάται εντούτοις από την προϋπόθεση ότι το προϊόν έχει τεθεί στο εμπόριο στη συγκεκριμένη χώρα με τη συναίνεση του προσώπου το οποίο φέρεται ως υπεύθυνο. Απουσία συναίνεσης, το εφαρμοστέο δίκαιο είναι εκείνο της χώρας στην οποία έχει τη συνήθη διαμονή του το πρόσωπο το οποίο φέρεται ως υπεύθυνο. Τα άρθρα 3, παράγραφοι 2 (κοινή συνήθης διαμονή) και 3 (ρήτρα γενικής εξαίρεσης) εφαρμόζονται εξίσου.

Ο απλός και προβλέψιμος χαρακτήρας αυτού του κανόνα είναι ιδιαίτερα προσαρμοσμένος σε έναν τομέα στον οποίο ο αριθμός εξώδικων διακανονισμών είναι ιδιαίτερα υψηλός, κυρίως λόγω της παρέμβασης ασφαλιστών. Το άρθρο 4 εισάγει εντούτοις εύλογη ισορροπία μεταξύ των υπαρχόντων συμφερόντων. Χάρη στην προϋπόθεση ότι το προϊόν πρέπει να έχει τεθεί στο εμπόριο στη χώρα της συνήθους διαμονής του ζημιωθέντος προκειμένου να μπορεί να εφαρμοστεί αυτό το δίκαιο, η λύση είναι προβλέψιμη για τον παραγωγό ο οποίος ελέγχει την οργάνωση του δικτύου εμπορίας του. Ανταποκρίνεται επίσης στα έννομα συμφέροντα του ζημιωθέντος, στο βαθμό που, στις περισσότερες των περιπτώσεων, ο ζημιωθείς θα έχει αγοράσει ένα προϊόν που έχει τεθεί νόμιμα στο εμπόριο στη χώρα κατοικίας του.

Όταν ο ζημιωθείς αποκτά το προϊόν σε μια άλλη χώρα πέραν αυτής της συνήθους διαμονής του, για παράδειγμα κατά τη διάρκεια ταξιδιού, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ δυο περιπτώσεων : στην πρώτη, ο ζημιωθείς αγόρασε στην αλλοδαπή ένα προϊόν το οποίον κυκλοφορεί εξίσου στο εμπόριο στη χώρα της συνήθους διαμονής του, προκειμένου για παράδειγμα να επωφεληθεί ειδικής προσφοράς. Σε αυτή την περίπτωση, ο παραγωγός έχει ήδη προβλέψει ότι η δραστηριότητά του μπορεί να αξιολογηθεί σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες στη συγκεκριμένη χώρα, και το άρθρο 4 ορίζει το δίκαιο αυτής χώρας η εφαρμογή του οποίου ήταν προβλέψιμη για τα δύο μέρη.

---

[25] Στην περίπτωση, για παράδειγμα, ενός γερμανού τουρίστα ο οποίος αγόρασε ένα προϊόν γαλλικής κατασκευής στο αεροδρόμιο της Ρώμης για να το μεταφέρει σε χώρα της Αφρικής όπου το προϊόν εξερράγη και του προξένησε βλάβη.

[26] Πρόκειται για την Ισπανία, τη Φινλανδία, τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες και το Λουξεμβούργο. Η σύμβαση έχει επίσης τεθεί σε ισχύ στη Νορβηγία, Σλοβενία, Κροατία, Μακεδονία και Γιουγκοσλαβία.

Αντιθέτως, στη δεύτερη περίπτωση, όταν το θύμα απέκτησε στην αλλοδαπή ένα προϊόν το οποίο δεν κυκλοφορεί νόμιμα στο εμπόριο στη χώρα της συνήθους διαμονής του, κανένα από τα μέρη δεν μπορούσε να αναμένει ότι θα εφαρμοστεί το δίκαιο αυτής της τελευταίας, Είναι κατά συνέπεια απαραίτητος επικουρικός κανόνας. Οι δύο συνδέσεις που συζητήθηκαν στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων που διεξήχθησαν από την Επιτροπή ήταν ο τόπος της ζημίας και η συνήθης διαμονή του προσώπου το οποίο φέρεται ως υπεύθυνο. Κρίνοντας ότι λόγω της μεγάλης κινητικότητας των αγαθών κατανάλωσης η σύνδεση με τον τόπο της ζημίας δεν καλύπτει ούτε το κριτήριο της ασφάλειας δικαίου ούτε τη μέριμνα προστασίας του ζημιωθέντος, η Επιτροπή επέλεξε τη δεύτερη λύση.

Ο κανόνας του άρθρου 4 ανταποκρίνεται όχι μόνο στις προσδοκίες των μερών αλλά εξίσου στους γενικότερους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συνίστανται σε υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας των καταναλωτών, καθώς και στη διατήρηση συνθηκών θεμιτού ανταγωνισμού σε δεδομένη αγορά. Πράγματι, εξασφαλίζοντας ότι όλοι οι ανταγωνιστές που παρεμβαίνουν σε δεδομένη αγορά υποβάλλονται στα ίδια επίπεδα ασφάλειας, οι παραγωγοί που είναι εγκατεστημένοι σε μια χώρα με ελάχιστα υψηλό επίπεδο προστασίας δεν πρέπει να εξάγουν αυτό το χαμηλό επίπεδο στις άλλες χώρες, γεγονός που συνιστά γενικό κίνητρο καινοτομίας και τεχνικής και επιστημονικής ανάπτυξης.

Η έκφραση «*άτομο που φέρεται ως υπεύθυνο*» δεν ορίζει αναγκαστικά τον κατασκευαστή ενός τελικού προϊόντος· μπορεί εξίσου να πρόκειται για τον παραγωγό πρώτης ύλης ή συστατικού, ή ακόμη για ενδιάμεσο ή τελικό πωλητή. Εξάλλου, οποιοσδήποτε εισάγει ένα προϊόν στην Κοινότητα θεωρείται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ως υπεύθυνος για την ασφάλεια των προϊόντων υπό την αυτή ιδιότητα με τον παραγωγό[27].

Άρθρο 5 - Αθέμιτος ανταγωνισμός

Το άρθρο 5 προβλέπει αυτόνομη σύνδεση για τις αγωγές αποζημίωσης που απορρέουν από πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού.

Οι κανόνες αθέμιτου ανταγωνισμού, επιδιώκουν να προστατεύσουν το θεμιτό ανταγωνισμό υποχρεώνοντας όλους τους συμμετέχοντες να δρουν σύμφωνα με ίδιους κανόνες. Η νομοθεσία αυτή καταπολεμά, μεταξύ άλλων, τις πράξεις που αποβλέπουν στον επηρεασμό της ζήτησης (για παράδειγμα, απάτη και εξαναγκασμός), τις πράξεις που επιδιώκουν να παρεμποδίσουν την ανταγωνιστική προσφορά (για παράδειγμα, διαταραχή του εφοδιασμού ανταγωνιστή, απόλυση μισθωτών, μποϋκοτάζ), ή ακόμα εκείνες που εκμεταλλεύονται το κύρος ενός ανταγωνιστή (δημιουργία κινδύνου σύγχυσης, εκμετάλλευση της καλής φήμης). Στη σύγχρονη εκδοχή του, το δίκαιο του ανταγωνισμού επιδιώκει τόσο την προστασία των ανταγωνιστών (οριζόντια διάσταση) όσο και των καταναλωτών και του κοινού εν γένει (κάθετες σχέσεις). Αυτή η τρισδιάστατη λειτουργία του δίκαιου του ανταγωνισμού πρέπει να βρει την έκφρασή της σε μια σύγχρονη πράξη σύγκρουσης νόμων.

Το άρθρο 5 αντικατοπτρίζει αυτόν τον τριπλό στόχο επειδή αφορά ταυτόχρονα τον επηρεασμό της αγοράς εν γένει, τον επηρεασμό των συμφερόντων ενός ανταγωνιστή και τον επηρεασμό των συλλογικών και διάσπαρτων συμφερόντων των καταναλωτών (αντίστοιχα προς τα ατομικά συμφέροντα ενός μεμονωμένου καταναλωτή). Αυτή η τελευταία έννοια απορρέει από ορισμένες κοινοτικές οδηγίες στον τομέα της προστασίας των καταναλωτών

[27] Βλ. οδηγία 85/374, άρθρο 3, παράγραφος 2.

και κυρίως από την οδηγία 98/27 της 19ης Μαΐου 1998[28] η οποία καθιερώνει μια αγωγή παραλείψεως προς όφελος των ενώσεων καταναλωτών. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι αυτή η έννοια αναφέρεται μόνο στις αγωγές που υποβάλλονται από ένωση καταναλωτών· λόγω του τριπλού στόχου του δίκαιου του ανταγωνισμού σχεδόν κάθε πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού επηρεάζει εξίσου τα συλλογικά συμφέροντα των καταναλωτών, ανεξάρτητα από το κατά πόσο η αγωγή υποβάλλεται στη συνέχεια από ανταγωνιστή ή από ένωση. Αντίθετα, το άρθρο 5 εφαρμόζεται επίσης στις αγωγές παραλείψεως που υποβάλλονται από τις ενώσεις καταναλωτών. Ο προτεινόμενος κανονισμός ευθυγραμμίζεται τοιουτοτρόπως με την πρόσφατη νομολογία του δικαστηρίου σχετικά με τη σύμβαση των Βρυξελλών, σύμφωνα με την οποία «*μια για προληπτικούς λόγους αγωγή, που έχει ασκηθεί από ένωση προστασίας των καταναλωτών με σκοπό να απαγορευθεί εκ μέρους εμπόρου χρήση ρητρών, που έχουν κριθεί ως καταχρηστικές, στις συμβάσεις με ιδιώτες, έχει τον χαρακτήρα αγωγής εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 3, της εν λόγω σύμβασης*»"[29].

Η συγκριτική ανάλυση του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου των κρατών μελών αποκαλύπτει ότι υπάρχει ευρεία συναίνεση για την εφαρμογή του δίκαιου της χώρας της οποίας η αγορά διαταράσσεται από τις πράξεις ανταγωνισμού. Αυτό το αποτέλεσμα απορρέει είτε μέσω της συγκεκριμενοποίησης της γενικής αρχής *lex loci delicti*, είτε μέσω ειδικής σύνδεσης κατ' αυτή την έννοια (Αυστρία, Ισπανία, Κάτω Χώρες, και εξίσου Ελβετία) και ανταποκρίνεται στις συστάσεις μεγάλου τμήματος της νομικής θεωρίας και της Διεθνούς ένωσης του δίκαιου του ανταγωνισμού στον τομέα της διαφήμισης[30]. Η τρέχουσα κατάσταση χαρακτηρίζεται εντούτοις από ορισμένη ανασφάλεια, κυρίως στις χώρες των οποίων η νομολογία δεν είχε την ευκαιρία να αποφανθεί για τη συγκεκριμενοποίηση του κανόνα*lex loci delicti*. Η θέσπιση ενιαίου κανόνα σύγκρουσης στον συγκεκριμένο τομέα ενισχύει κατά συνέπεια την προβλεψιμότητα των δικαστικών αποφάσεων.

Το άρθρο 5 προβλέπει τη σύνδεση με το δίκαιο του κράτους στην επικράτεια του οποίου «*θίγονται ή ενδέχεται να θιγούν οι σχέσεις ανταγωνισμού ή τα συλλογικά συμφέροντα των καταναλωτών*». Πρόκειται για την αγορά στην οποία οι ανταγωνιστές δρουν για να κερδίσουν την εύνοια των πελατών. Αυτή η λύση ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των ζημιωθέντων δεδομένου ότι ο κανόνας ορίζει εν γένει το δίκαιο που διέπει το οικονομικό τους περιβάλλον. Όμως ο κανόνας εξασφαλίζει κυρίως την ίση μεταχείριση μεταξύ όλων των οικονομικών φορέων της ίδιας αγοράς. Το δίκαιο του ανταγωνισμού έχει σαν στόχο την προστασία μιας αγοράς· επιδιώκει μακροοικονομικό στόχο. Οι αγωγές αποζημίωσης είναι συμπληρωματικές και πρέπει να εξαρτώνται από τη συνολική κρίση που αφορά τη λειτουργία της αγοράς.

Όσον αφορά την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων στη συγκεκριμένη αγορά, η θεωρία δέχεται εν γένει ότι λαμβάνονται υπόψη μόνο τα άμεσα και ουσιαστικά αποτελέσματα μιας πράξης αθέμιτου ανταγωνισμού. Αυτό ενδιαφέρει κυρίως στις διεθνείς καταστάσεις στο μέτρο που η αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά έχει συνήθως αποτελέσματα σε περισσότερες αγορές και οδηγεί σε επιμεριστική εφαρμογή των νομοθεσιών που ισχύουν.

---

28 Οδηγία 98/27 (ΕΚ) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Μαΐου 1998 περί των αγωγών παραλείψεως στον τομέα της προστασία ς των συμφερόντων των καταναλωτών, ΕΕ αριθ. L166 της 11.6.1998, σ. 51.

29 Δικαστήριο, 1.10.2002, υπόθεση. C-167/00, *Henkel*.

30 Ψήφισμα που θεσπίστηκε κατά το Συνέδριο του Άμστερνταμ τον Οκτώβριο 1992, το οποίο δημοσιεύθηκε στη Διεθνή επιθεώρηση ανταγωνισμού 1992 (αριθ. 168), σ. 51, με τη διευκρίνιση ότι αυτό το ψήφισμα συστήνει επίσης την ανάγκη να καταβληθούν προσπάθειες εναρμόνισης των κανόνων που διέπουν το συγκεκριμένο ζήτημα.

Η ανάγκη ειδικού κανόνα στο συγκεκριμένο τομέα αμφισβητείται ενίοτε λόγω του ότι θα οδηγούσε στην ίδια λύση με το γενικό κανόνα του άρθρου 3, επειδή η ζημία της οποίας ζητείται η επανόρθωση συγχέεται με το αντίθετο προς τον ανταγωνισμό αποτέλεσμα από το οποίο εξαρτάται η δυνατότητα εφαρμογής του δίκαιου του ανταγωνισμού. Βεβαίως, παρά το γεγονός ότι είναι αληθές ότι συχνά αυτά τα δύο συμπίπτουν σε εδαφικό επίπεδο, αυτή η σύμπτωση δεν είναι αυτόματη: αυτό το ερώτημα τίθεται, για παράδειγμα, στον τόπο επέλευσης της ζημίας όταν δύο επιχειρήσεις που έχουν την ιθαγένεια ενός κράτους Α δρουν στην αγορά Β. Επιπλέον, οι κανόνες της επικουρικής σύνδεσης, της κοινής συνήθως διαμονής και της ρήτρας εξαίρεσης δεν είναι εν γένει προσαρμοσμένοι στο συγκεκριμένο ζήτημα.

Η παράγραφος 2 αναλύει τις καταστάσεις στις οποίες μια πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού αφορά ένα συγκεκριμένο ανταγωνιστή, για παράδειγμα σε περίπτωση απόλυσης μισθωτών, διαφθοράς, βιομηχανικής κατασκοπείας, αποκάλυψης επαγγελματικού απορρήτου ή ακόμα παρότρυνσης σε καταγγελία σύμβασης. Παρά το γεγονός ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί πλήρως ότι, οι ενέργειες αυτού του είδους έχουν εξίσου αρνητικές επιπτώσεις σε δεδομένη αγορά, πρόκειται εντούτοις για καταστάσεις που μπορούν να χαρακτηρισθούν, προπάντων, ως «διμερείς». Ως εκ τούτου δεν υπάρχει λόγος ώστε ο ζημιωθείς να μην επωφελείται των διατάξεων του άρθρου 3 σχετικά με την κοινή συνήθη διαμονή ή τη ρήτρα γενικής εξαίρεσης. Αυτή η λύση είναι σύμφωνη με τις πρόσφατες εξελίξεις του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου: μια ανάλογη διάταξη περιλαμβάνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 2, του ολλανδικού νόμου του 2001 καθώς και στο άρθρο 136, παράγραφος 2, του ελβετικού νόμου. Η γερμανική νομολογία ακολουθεί την ίδια λύση.

Άρθρο 6 - Προβολές του ιδιωτικού βίου και του δικαιώματος στην προσωπικότητα

Ο κανονισμός ακολουθεί την προσέγγιση η οποία έχει σήμερα ευρέως επιβεβαιωθεί από το δίκαιο των κρατών μελών ότι οι προσβολές του ιδιωτικού βίου και του δικαιώματος στην προσωπικότητα, κυρίως σε περίπτωση δυσφήμισης μέσω των μαζικών μέσων ενημέρωσης, υπάγονται στην κατηγορία των εξωσυμβατικών ενοχών και όχι σε αυτή της προσωπικής κατάστασης - εξαιρουμένου του δικαιώματος του ονόματος.

Ο σεβασμός του ιδιωτικού βίου, αφενός, και της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης - η οποία καλύπτει επίσης το σεβασμό της ελευθερίας και του πλουραλισμού των μέσων ενημέρωσης -, αφετέρου, αποτελούν το αντικείμενο ειδικών διατάξεων τόσο στο Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και στη σύμβαση προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθερίων του Συμβουλίου της Ευρώπης. Τα κοινοτικά όργανα και τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να τηρούν αυτές τις θεμελιώδεις αξίες. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει ήδη δώσει πολύτιμες διευκρινίσεις όσον αφορά το συμβιβασμό αυτών των δύο αρχών σε περίπτωση καταγγελίας για δυσφήμιση. Παρά το γεγονός ότι οι διεθνείς συμβάσεις έχουν κατά συνέπεια συμβάλει σε κάποια προσέγγιση του καθεστώτος της ελευθερίας του τύπου στα κράτη μέλη, συνεχίζουν ωστόσο να υπάρχουν διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τη συγκεκριμένη έκφραση αυτής της ελευθερίας. Για τους φορείς η προβλεψιμότητα του εφαρμοστέου στη δραστηριότητά τους δικαίου έχει μεγάλη σημασία.

Η μελέτη των κανόνων σύγκρουσης νόμων που ισχύουν στα κράτη μέλη αποκαλύπτει όχι μόνο τη διαφορά των διδόμενων λύσεων, αλλά εξίσου μεγάλη νομική αβεβαιότητα. Ελλείψει κωδικοποίησης, η νομολογία που αφορά τη συγκεκριμενοποίηση των γενικών κανόνων λείπει

ακόμα σε πολλά κράτη μέλη[31]. Οι παράγοντες σύνδεσης που λαμβάνονται υπόψη στα κράτη μέλη είναι διάφοροι: η έδρα του εκδότη, ή ο τόπος στον οποίο το προϊόν έχει εκδοθεί ή δημοσιευθεί (Γερμανία και Ιταλία, στο πλαίσιο της επιλογής που παρέχεται στον ζημιωθέντα)· ο τόπος στον οποίο το προϊόν κυκλοφόρησε και περιήλθε στη γνώση τρίτων (Βέλγιο, Γαλλία, Λουξεμβούργο)· ο τόπος στον οποίο το θύμα χαίρει ορισμένης φήμης, που θεωρείται ότι είναι ο τόπος της συνήθους διαμονής του (Αυστρία). Άλλα κράτη μέλη ακολουθούν την αρχή της εύνοιας του ζημιωθέντος παρέχοντάς του τη δυνατότητα επιλογής (Γερμανία, Ιταλία) ή εφαρμόζοντας το δίκαιο του τόπου ζημίας όταν η εφαρμογή του δίκαιου του τόπου του γενεσιουργού γεγονότος δεν επιτρέπει την αποζημίωση (Πορτογαλία). Η λύση του Ηνωμένου Βασιλείου διαφοροποιείται έντονα από τις λύσεις των άλλων κρατών μελών ως προς το ότι εισάγει διαφοροποιημένη μεταχείριση ανάλογα με το κατά πόσον ένα δημοσίευμα κυκλοφόρησε στο Ηνωμένο Βασίλειο ή στην αλλοδαπή: στην πρώτη περίπτωση, το μόνο εφαρμοστέο δίκαιο είναι εκείνο του τόπου κυκλοφορίας· στη δεύτερη, ο δικαστής προβαίνει σε σωρευτική εφαρμογή του δίκαιου του τόπου κυκλοφορίας και του δίκαιου του forum («double actionnability rule»). Αυτός ο τελευταίος κανόνας επιδιώκει να προστατεύσει το διεθνή τύπο ο οποίος δεν μπορεί να καταδικαστεί από τα αγγλικά δικαστήρια εφόσον αυτή η καταδίκη δεν προβλέπεται από το αγγλικό δίκαιο[32].

Λαμβάνοντας υπόψη την ετερογένεια και τις αβεβαιότητες της παρούσας κατάστασης, η εναρμόνιση του κανόνα σύγκρουσης σε κοινοτικό επίπεδο ενισχύει την ασφάλεια δικαίου.

Ως προς το περιεχόμενο του ομοιόμορφου κανόνα, πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι». Δυνάμει της προαναφερόμενης απόφασης *Mines de Potasse d'Alsace* και της απόφασης *Fiona Shevill*[33] ο παθών μπορεί να ασκήσει κατά του εκδότη αγωγή για την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης είτε ενώπιον των Δικαστηρίων του συμβαλλομένου κράτους του τόπου εγκατάστασης του εκδότη του δυσφημιστικού δημοσιεύματος, τα οποία έχουν διεθνή δικαιοδοσία προς επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης για το σύνολο της ηθικής βλάβης που υπέστη ο παθών, είτε ενώπιον των δικαστηρίων κάθε συμβαλλομένου κράτους εντός του οποίου κυκλοφόρησε το δημοσίευμα και, κατά τους ισχυρισμούς του παθόντος, προσβλήθηκε η υπόληψή του, τα οποία έχουν διεθνή δικαιοδοσία προς επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης μόνο για την ηθική βλάβη που υπέστη ο παθών λόγω της κυκλοφορίας του δυσφημιστικού δημοσιεύματος εντός του κράτους του δικάζοντος δικαστηρίου. Κατά συνέπεια, αν ο παθών επιλέξει να ασκήσει αγωγή ενώπιον δικαστηρίου ενός κράτους στο οποίο κυκλοφόρησε το δυσφημιστικό δημοσίευμα, αυτό θα εφαρμόσει το δικό του δίκαιο στη ζημία που επήλθε στο συγκεκριμένο κράτος. Αντίθετα, αν ο παθών προσφύγει στο δικαστήριο της έδρας του εκδότη, αυτό θα είναι αρμόδιο να αποφασίσει για το σύνολο της ηθικής βλάβης που υπέστη ο παθών: το δίκαιο του forum θα διέπει κατά συνέπεια τη ζημία που επήλθε στο συγκεκριμένο κράτος ενώ ο δικαστής θα προβεί σε επιμεριστική εφαρμογή των ισχυόντων δικαίων σε περίπτωση που ο παθών ζητεί επίσης την επανόρθωση της ζημίας που υπέστη στα άλλα κράτη.

Λαμβανομένων υπόψη των πρακτικών δυσκολιών που απορρέουν από την επιμεριστική εφαρμογή πολλών δικαίων σε δεδομένη κατάσταση, η Επιτροπή είχε προτείνει, στο προσχέδιο πρότασης κανονισμού του Συμβουλίου του Μαΐου 2002, να εφαρμοστεί το δίκαιο

---

31 Δανία, Ισπανία, Φινλανδία, Ελλάδα, Ιρλανδία (θεωρία «the proper law of the tort"», Κάτω Χώρες και Σουηδία

32 Ένα τμήμα της αγγλικής θεωρίας φαίνεται εντούτοις να αμφισβητεί ότι καλύπτονται εξίσου από το συγκεκριμένο κανόνα οι προσβολές του ιδιωτικού βίου («invasion of privacy»).

33 Απόφαση της 7ης Μαρτίου 1995, υπόθεση C 68/93, *Fiona Shevill και λοιποί/ Press Alliance SA,* συλ.. σ. I - 415

της συνήθους διαμονής του ζημιωθέντος. Εντούτοις, αυτή η λύση αποτέλεσε το αντικείμενο σημαντικών κριτικών κατά τις διαβουλεύσεις που διοργανώθηκαν, λόγω κυρίως του γεγονότος ότι αφενός δεν είναι πάντα εύκολο να γίνει γνωστή η συνήθης διαμονή διάσημων προσωπικοτήτων και, αφετέρου, ο συνδυασμός μεταξύ κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας και κανόνων σύγκρουσης θα μπορούσε να οδηγήσει σε κατάσταση στην οποία τα δικαστήρια του κράτους της έδρας του εκδότη θα όφειλαν να τον καταδικάσουν κατ' εφαρμογή του δίκαιου της συνήθους διαμονής του ζημιωθέντος, ενώ το προϊόν θα ήταν απόλυτα σύμφωνο με τους ισχύοντες κανόνες στο κράτος της έδρας του εκδότη και κανένα αντίτυπο του προϊόντος δεν θα είχε κυκλοφορήσει στο κράτος της συνήθους διαμονής του παθόντος. Ευαίσθητη απέναντι σ' αυτές τις κριτικές, η Επιτροπή επανεξέτασε την πρότασή της.

Το άρθρο 6 του προτεινόμενου κανονισμού προσδιορίζει στο εξής ότι το εφαρμοστέο δίκαιο στις προσβολές του ιδιωτικού βίου και του δικαιώματος στην προσωπικότητα καθορίζεται σύμφωνα με τους κανόνες του άρθρου 3 οι οποίοι οδηγούν στην εφαρμογή του δίκαιου του τόπου της άμεσης ζημίας - εκτός από την περίπτωση που τα μέρη κατοικούν στο ίδιο κράτος ή η διαφορά παρουσιάζει στενότερους δεσμούς με άλλη χώρα.

Στην προαναφερόμενη απόφασή του *Fiona Shevill* το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να αποφανθεί για τη συγκεκριμενοποίηση του τόπου της ζημίας σε περίπτωση δυσφήμισης μέσω του τύπου επιλέγοντας «*το κράτος εντός του οποίου κυκλοφόρησε το δημοσίευμα και, κατά τους ισχυρισμούς του παθόντος, προσβλήθηκε η υπόληψή του*». Είναι πράγματι στον τόπο κυκλοφορίας ενός δημοσιεύματος που αυτό φέρεται εις γνώση τρίτων και ενδέχεται να θιγεί η υπόληψη προσώπου. Αυτή η λύση είναι κατά συνέπεια σύμφωνη με τις έννομες προσδοκίες του παθόντος, χωρίς εντούτοις να παραμελεί τις αντίστοιχες προσδοκίες των μαζικών μέσων ενημέρωσης. Πρέπει να προσδιοριστεί ότι δεν υπάρχει κυκλοφορία δημοσιεύματος σε μια χώρα παρά μόνον όταν το δημοσίευμα αποτελεί το αντικείμενο εμπορικής διανομής.

Εντούτοις, η Επιτροπή έδειξε επίσης ευαισθησία στην ανησυχία που εκφράστηκε τόσο από τα όργανα τύπου όσο και από ορισμένα κράτη μέλη όσον αφορά την περίπτωση κατά την οποία ένα δικαστήριο ενός κράτους μέλους Α θα μπορούσε να υποχρεωθεί να καταδικάσει έναν εκδότη εξίσου υπήκοο του κράτους Α κατ' εφαρμογή του δίκαιου του κράτους μέλους Β, ή και εκείνου τρίτης χώρας, ενώ το αμφισβητούμενο δημοσίευμα θα ήταν απόλυτα σύμφωνο με τους κανόνες που ισχύουν στο κράτος Α. Τονίστηκε πράγματι ότι η εφαρμογή του δίκαιου Β θα μπορούσε να αποτελεί παράβαση των συνταγματικών κανόνων του κράτους Α οι οποίοι διέπουν την ελευθερία τύπου. Για να ληφθεί υπόψη ο ευαίσθητος χαρακτήρας του συγκεκριμένου θέματος στο οποίο οι συνταγματικοί κανόνες των κρατών μελών παρουσιάζουν ακόμα μη αμελητέες διαφορές, η Επιτροπή έκρινε πρόσφορο να υπενθυμίσει ρητά στο άρθρο 6 ότι το δίκαιο που ορίζεται από το άρθρο 3 πρέπει να παραμερίζεται προς όφελος του *lex fori* όταν αυτό αποδεικνύεται ασυμβίβαστο με τις θεμελιώδεις αρχές του forum στον τομέα της ελευθερίας του τύπου.

Το οριζόμενο από το άρθρο 6, παράγραφος 1, δίκαιο δεν φαίνεται κατάλληλο για να ρυθμίσει το ζήτημα του κατά πόσον και υπό ποίες προϋποθέσεις ο ζημιωθείς μπορεί να υποχρεώσει τον εκδότη να δημοσιεύσει διορθωμένη έκδοση των γεγονότων και να ασκήσει δικαίωμα απάντησης. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η παράγραφος 2 προσδιορίζει ότι το δικαίωμα απάντησης ή ισοδύναμα μέτρα διέπονται από το δίκαιο της χώρας στην οποία είναι εγκατεστημένος ο οργανισμός ραδιοτηλεοπτικής μετάδοσης ή ο εκδότης εφημερίδων.

Άρθρο 7 - Προσβολή του περιβάλλοντος

Το άρθρο 7 εισάγει ειδικό κανόνα για την αστική ευθύνη σε περίπτωση προσβολής του περιβάλλοντος. Σύμφωνα με τις πρόσφατες εξελίξεις του δικαίου, ο κανόνας καλύπτει τόσο τις προσβολές αγαθών και προσώπων όσο και εκείνες του ίδιου του οικολογικού περιβάλλοντος, υπό τον όρο εντούτοις ότι αυτές αποτελούν το αποτέλεσμα ανθρώπινης δραστηριότητας.

Η εναρμόνιση σε ευρωπαϊκό ή και διεθνές επίπεδο παρουσιάζει ιδιαίτερη σημασία στο συγκεκριμένο τομέα λόγω του διεθνούς χαρακτήρα ορισμένων περιβαλλοντικών καταστροφών. Εντούτοις, οι πράξεις που έχουν θεσπιστεί μέχρι σήμερα διαχειρίζονται κυρίως τα ζητήματα ουσιαστικού δικαίου ή διεθνούς δικαιοδοσίας αλλά δεν επιφέρουν εναρμόνιση των κανόνων σύγκρουσης νόμων. Επιπλέον αφορούν μόνο ορισμένα στοχοθετημένα είδη διασυνοριακής ρύπανσης. Παρά τη σταδιακή προσέγγιση του ουσιαστικού δικαίου στο συγκεκριμένο τομέα, όχι μόνο σε κοινοτικό επίπεδο, συνεχίζουν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές - για παράδειγμα όσον αφορά τον καθορισμό των αποκαταστάσιμων ζημιών, τις προθεσμίες παραγραφής, το δικαίωμα προς δράση των ενώσεων ή το ποσό των αποζημιώσεων. Το ζήτημα του εφαρμοστέου δικαίου συνεχίζει να διατηρεί προς το παρόν όλη τη σημασία του.

Η ανάλυση των ισχυόντων κανόνων σύγκρουσης αποκαλύπτει μεγάλη ποικιλία λύσεων. Παρά το γεγονός ότι η *lex fori* καθώς και το δίκαιο του τόπου της άσκησης της επικίνδυνης δραστηριότητας διαδραματίζουν ορισμένο ρόλο, κυρίως στις διεθνείς συμβάσεις, είναι κυρίως το δίκαιο του τόπου της ζημίας (Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Κάτω Χώρες, Ισπανία, Ιαπωνία, Ελβετία, Ρουμανία, Τουρκία, Κεμπέκ) καθώς και διάφορες εκδοχές της αρχής της εύνοιας του ζημιωθέντος (Γερμανία, Αυστρία, Ιταλία, Τσεχική Δημοκρατία, Γιουγκοσλαβία, Εσθονία, Τουρκία, Σκανδιναβική σύμβαση του 1974 για την προστασία του περιβάλλοντος, σύμβαση μεταξύ της Γερμανίας και της Αυστρίας της 19ης Δεκεμβρίου 1967 σχετικά με τις οχλήσεις που οφείλονται στην εκμετάλλευση του αεροδρομίου του Σάλτσμπουργκ στη Γερμανία) που είναι οι πιο διαδεδομένες λύσεις. Η Συνδιάσκεψη της Χάγης συμπεριέλαβε επίσης στο πρόγραμμα εργασίας τη θέσπιση διεθνούς σύμβασης σχετικά με την διασυνοριακή πρόκληση ζημίας στο περιβάλλον και οι προπαρασκευαστικές εργασίες φαίνεται να συντάσσονται με τον σημαντικό ρόλο που προσδίδεται στον τόπο της ζημίας, αναγνωρίζοντας τα προτερήματα της αρχής εύνοιας του ζημιωθέντος.

Ο ομοιόμορφος κανόνας που προτείνεται στο άρθρο 7 επιλέγει σαν κύρια λύση την εφαρμογή του γενικού κανόνα του άρθρου 3, παράγραφος 1, ο οποίος οδηγεί στην εφαρμογή του δίκαιου του τόπου στον οποίον επήλθε η περιβαλλοντική ζημία, παρέχοντας τη δυνατότητα επιλογής στον ζημιωθέντα ο οποίος μπορεί να επιλέξει το δίκαιο του τόπου του γενεσιουργού γεγονότος.

Η βασική σύνδεση με το δίκαιο του τόπου της ζημίας είναι σύμφωνη με τους πρόσφατους στόχους της νομοθετικής πολιτικής στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος, η οποία ευνοεί την αυστηρή, αντικειμενική ευθύνη. Η λύση επιτρέπει επίσης μια προληπτική πολιτική, η οποία υποχρεώνει τους φορείς που είναι εγκατεστημένοι σε χώρα με χαμηλό επίπεδο προστασίας να λαμβάνουν υπόψη το υψηλότερο επίπεδο προστασίας των γειτονικών χωρών, μειώνοντας το ενδιαφέρον κάποιου φορέα να εγκατασταθεί σε χώρα με χαμηλό επίπεδο προστασίας. Ο κανόνας συμβάλλει επίσης στη γενική ανύψωση του επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος.

Εντούτοις η αποκλειστική σύνδεση με τον τόπο της ζημίας θα σήμαινε επίσης ότι ο ζημιωθείς που είναι εγκατεστημένος σε χώρα με χαμηλό επίπεδο προστασίας δεν θα επωφελείτο από το υψηλότερο επίπεδο που θα υπήρχε στις γειτονικές χώρες. Δεδομένων των γενικότερων στόχων της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος, δεν ενδιαφέρει απλά να γίνουν σεβαστές οι έννομες προσδοκίες του ζημιωθέντος αλλά να τεθεί σε εφαρμογή νομοθετική πολιτική η οποία να συμβάλλει στην ανύψωση του επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος εν γένει, δεδομένου ότι ο δράστης της περιβαλλοντικής ζημίας, αντίθετα από άλλα αδικήματα, αντλεί εν γένει οικονομικό όφελος από την επιζήμια δραστηριότητά του. Η εφαρμογή αποκλειστικά του δικαίου του τόπου της ζημίας, πράγματι, θα μπορούσε να παροτρύνει κάποιον φορέα να εγκατασταθεί σε συνοριακές περιοχές για να ρίπτει επιβλαβή προϊόντα σε ποταμό, υπολογίζοντας στη λιγότερο αυστηρή νομοθεσία της γειτονικής χώρας. Μια τέτοια λύση θα ήταν αντίθετη προς την φιλοσοφία του ευρωπαϊκού δικαίου του περιβάλλοντος και της αρχής ότι « the polluter pays ».

Επίσης το άρθρο 7 επιτρέπει στον ζημιωθέντα να θεμελιώσει τις αξιώσεις του στο δίκαιο της χώρας στην οποία επήλθε το γενεσιουργό γεγονός της ζημίας. Επαφίεται κατά συνέπεια στον ζημιωθέντα, και όχι στον δικαστή, να προσδιορίσει το ευνοϊκότερο για αυτόν δίκαιο. Όσον αφορά το μέχρι ποια στιγμή της διαδικασίας το θύμα μπορεί να ασκήσει τη δυνατότητά του, αυτό υπάγεται στο δικονομικό δίκαιο του forum, δεδομένου ότι κάθε κράτος μέλος διαθέτει κανόνες όσον αφορά τον καθορισμό της στιγμής πέραν της οποίας δεν είναι πλέον δυνατό να υποβληθούν νέα αιτήματα.

Μια συμπληρωματική δυσκολία της αστικής ευθύνης σε περίπτωση προσβολής του περιβάλλοντος είναι η στενή επικάλυψη μεταξύ των διατάξεων δημοσίου δικαίου που αφορούν την συμπεριφορά και την ασφάλεια με τις οποίες πρέπει υποχρεωτικά να συμμορφωθεί ο φορέας εκμετάλλευσης. Ένα από τα ζητήματα που τίθενται ως επί το πλείστον είναι εκείνο των συνεπειών δραστηριότητας συγκεκριμένης και σύμφωνης προς τους κανόνες του κράτους Α (το οποίο επιτρέπει, για παράδειγμα, ορισμένο ποσοστό επιβλαβών εκπομπών), η οποία προκαλεί ζημία στο κράτος Β το οποίο δεν επιτρέπει τέτοιου είδους δραστηριότητες (και στο οποίο αυτές οι εκπομπές υπερβαίνουν το επιτρεπόμενο όριο). Δυνάμει του άρθρου 13, ο δικαστής πρέπει να μπορεί να λάβει υπόψη το γεγονός ότι ο δράστης έχει συμμορφωθεί με τις ισχύουσες διατάξεις στη χώρα της εκμετάλλευσης.

Άρθρο 8 - Προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας

Το άρθρο 8 εισάγει ειδικούς κανόνες για τις εξωσυμβατικές ενοχές που προκύπτουν από την προσβολή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας. Η αιτιολογική σκέψη 14 διευκρινίζει ότι η έκφραση δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας καλύπτει το δικαίωμα του δημιουργού, τα συγγενικά δικαιώματα, το δικαίωμα *sui generis* για την προστασία των βάσεων δεδομένων καθώς και τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Η αντιμετώπιση της πνευματικής ιδιοκτησίας αποτέλεσε ένα από τα θέματα έντονης συζήτησης στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων που διοργανώθηκαν από την Επιτροπή. Πολλοί από τους συμμετέχοντες υπενθύμισαν ότι υπάρχει ήδη στο συγκεκριμένο τομέα μια καθολικά αναγνωριζόμενη αρχή που είναι αυτή της *lex loci protectionis*, δηλαδή εφαρμογή του δίκαιου της χώρας για την οποία αξιώνεται η προστασία και στο οποίο στηρίζονται, για παράδειγμα, η σύμβαση της Βέρνης του 1886 για τη λογοτεχνική και καλλιτεχνική ιδιοκτησία και η σύμβαση των Παρισίων του 1883 για τη βιομηχανική ιδιοκτησία. Ο κανόνας *lex loci protectionis*, που ορίζεται επίσης με την έκφραση «αρχή εδαφικότητας», επιτρέπει σε κάθε χώρα να εφαρμόζει το δικό της δίκαιο στις προσβολές δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν στην επικράτειά της: η παραποίηση ενός δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας

διέπεται από το δίκαιο του κράτους στο οποίο έχει εκδοθεί το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, το καταχωρημένο σήμα ή το κατατεθειμένο υπόδειγμα· όσον αφορά τα δικαιώματα δημιουργού τα δικαστήρια εφαρμόζουν το δίκαιο της χώρας στην οποία διαπράχθηκε η προσβολή. Αυτή η λύση επικυρώνει την ανεξαρτησία των δικαιωμάτων τα οποία έχει ο δικαιούχος σε κάθε χώρα.

Ο γενικός κανόνας του άρθρου 3 δεν φαίνεται να συμβιβάζεται με τις ειδικές απαιτήσεις της πνευματικής ιδιοκτησίας. Προκειμένου να ληφθεί υπόψη αυτό το ασυμβίβαστο, συζητήθηκαν δύο προσεγγίσεις στο πλαίσιο των προπαρασκευαστικών εργασιών. Η πρώτη συνίσταται στον αποκλεισμό του ζητήματος από το πεδίο εφαρμογής του προτεινόμενου κανονισμού, είτε μέσω ρητής εξαίρεσης στο άρθρο 1 είτε μέσω του άρθρου 25 το οποίο ορίζει ότι ο κανονισμός τελεί υπό την επιφύλαξη των ισχυουσών διεθνών συμβάσεων. Η δεύτερη προσέγγιση συνίσταται στην εισαγωγή ειδικού κανόνα, προσέγγιση την οποία επέλεξε τελικά η Επιτροπή με την εισαγωγή του άρθρου 8.

Η παράγραφος 1 του άρθρου 8 αναφέρει την αρχή *lex loci protectionis* για τις προσβολές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που προβλέπονται στο πλαίσιο εθνικών νομοθεσιών ή διεθνών συμβάσεων.

Η παράγραφος 2 αφορά τις προσβολές των ενιαίων κοινοτικών δικαιωμάτων, όπως είναι το κοινοτικό σήμα, τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα ή άλλα δικαιώματα που ενδεχομένως να υπάρξουν στο μέλλον, όπως το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για το οποίο η Επιτροπή ενέκρινε, την 1η Αυγούστου 2000, πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου[34]. Δεδομένου ότι στην προκειμένη περίπτωση ο *locus protectionis* είναι η Κοινότητα στο σύνολό της, οι εξωσυμβατικές ενοχές στις οποίες αναφέρεται η εν λόγω πρόταση κανονισμού διέπονται απευθείας από το κοινοτικό δίκαιο που παρουσιάζει ενιαίο χαρακτήρα. Σε περίπτωση προσβολής, και εφόσον, για μια συγκεκριμένη υπόθεση, η σχετική κοινοτική πράξη δεν περιέχει ούτε κανόνα ουσιαστικού δικαίου ούτε ειδικό κανόνα σύγκρουσης νόμων, το άρθρο 8, παράγραφος 2, του προτεινόμενου κανονισμού περιέχει έναν επικουρικό κανόνα σύμφωνα με τον οποίο εφαρμοστέο δίκαιο είναι εκείνο του κράτους μέλους στο οποίο προσβάλλονται τα κοινοτικής καταγωγής δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

Άρθρο 9 - Εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές που απορρέουν από άλλο γεγονός πλην αδικοπραξίας

Τα νομικά συστήματα όλων των κρατών μελών προβλέπουν ενοχές οι οποίες δεν γεννώνται στο πλαίσιο σύμβασης, χωρίς εντούτοις να εμπίπτουν στην κατηγορία των αδικοπραξιών. Οι γνωστές σε όλα τα κράτη μέλη καταστάσεις είναι η πληρωμή που γίνεται εκ πλάνης ή το γεγονός ότι κάποιος προσφέρει υπηρεσία η οποία αποτρέπει την επέλευση σωματικής βλάβης ή περιουσιακής ζημίας σε κάποιο άλλο πρόσωπο.

Στο μέτρο που αυτές οι ενοχές παρουσιάζουν πολύ σημαντικές ιδιαιτερότητες σε σχέση με τις αδικοπραξίες, αποφασίστηκε να προβλεφθεί ένα ιδιαίτερο τμήμα σχετικό με αυτές.

Για να ληφθεί υπόψη η ετερογένεια των εθνικών συστημάτων στο συγκεκριμένο ζήτημα, πρέπει να αποφευχθεί η χρήση τεχνικού λεξιλογίου. Ο παρών κανονισμός επιλέγει την έννοια «*εξωσυμβατικές ενοχές που απορρέουν από άλλο γεγονός πλην αδικοπραξίας*». Τα περισσότερα κράτη μέλη προβλέπουν στη συνέχεια τις υποκατηγορίες που είναι η ανάκτηση αχρεωστήτων ή αδικαιολόγητος πλουτισμός, αφενός, και η διοίκηση αλλοτρίων (*negotiorum*

[34] ΕΕ C 337 E της 28.11.2000, σ. 278.

gestion), αφετέρου. Τόσο το ουσιαστικό δίκαιο όσο και οι κανόνες σύγκρουσης στο συγκεκριμένο τομέα ευρίσκονται σε πλήρη εξέλιξη στα περισσότερα κράτη μέλη αφήνοντας χώρο για μεγάλη νομική αβεβαιότητα. Ο ομοιόμορφος κανόνας σύγκρουσης πρέπει να λάβει υπόψη την ετερογένεια που χαρακτηρίζει το ουσιαστικό δίκαιο. Η δυσκολία συνίσταται στο να μην ορισθούν πολύ συγκεκριμένοι κανόνες που να μην μπορούν να εφαρμοσθούν σε κάποιο κράτος μέλος του οποίου το δίκαιο δεν προβαίνει σε διάκριση μεταξύ των διαφόρων περιπτώσεων, χωρίς ωστόσο να θεσπιστεί πολύ γενικός κανόνας του οποίου η χρησιμότητα θα μπορούσε να αμφισβητηθεί. Το άρθρο 9 επιδιώκει να αποφύγει αυτό το σκόπελο προβλέποντας ειδικούς κανόνες για τις ήδη αναφερθείσες υποκατηγορίες που είναι ο αδικαιολόγητος πλουτισμός και η διοίκηση αλλοτρίων, αφήνοντας επαρκή ευελιξία στον δικαστή για να προσαρμόσει τον κανόνα στο εθνικό του σύστημα.

Η μέθοδος της επικουρικής σύνδεσης, η οποία επιβεβαιώνεται από την παράγραφο 1, έχει ιδιαίτερη σημασία στο συγκεκριμένο ζήτημα, για παράδειγμα σε περίπτωση υπέρβασης εντολής ή εκπλήρωσης υποχρέωσης τρίτου. Για το λόγο αυτό ανάγεται σε αυστηρό κανόνα. Η ενοχή παρουσιάζει πράγματι έναν τόσο στενό σύνδεσμο με αυτή την προϋπάρχουσα σχέση μεταξύ των μερών που είναι προτιμότερο το ίδιο δίκαιο να ρυθμίζει το σύνολο της έννομης κατάστασης. Όπως και στο πλαίσιο της ρήτρας γενικής εξαίρεσης του άρθρου 3, παράγραφος 3, η έκφραση «προϋπάρχουσα σχέση» αφορά κυρίως τις προσυμβατικές σχέσεις και τις άκυρες συμβάσεις.

Η παράγραφος 2 λαμβάνει υπόψη τις έννομες προσδοκίες των μερών όταν αυτά έχουν τη συνήθη διαμονή τους στην ίδια χώρα.

Η παράγραφος 3 αφορά τον αδικαιολόγητο πλουτισμό που παράγεται απουσία προϋπάρχουσας σχέσης μεταξύ των μερών, όπου η εξωσυμβατική ενοχή διέπεται από το δίκαιο της χώρας στην οποία παρήχθη ο πλουτισμός. Ο προτεινόμενος κανόνας είναι κλασσικός και αναφέρεται επίσης στο σχέδιο του GEDIP και στο ελβετικό δίκαιο.

Η διοίκηση αλλοτρίων (*negotiorum gestio)* αποτελεί το αντικείμενο της παραγράφου 4 που προβαίνει σε διάκριση μεταξύ των μέτρων που μπορούν να χαρακτηριστούν ως υποστηρικτικά και των παρεμβατικών μέτρων. Όσον αφορά τα υποστηρικτικά μέτρα, πρόκειται για συγκεκριμένη και εξαιρετική πρωτοβουλία που αναλαμβάνεται από τον διαχειριστή, ο οποίος χρήζει ως εκ τούτου ιδιαίτερης προστασίας λόγω του ότι ανέλαβε την πρωτοβουλία προστασίας ή προάσπισης, γεγονός που δικαιολογεί τοπική σύνδεση με το δίκαιο του τόπου όπου ευρίσκεται το αγαθό ή το υποστηριζόμενο πρόσωπο. Όσον αφορά τα παρεμβατικά μέτρα, το γεγονός της παρέμβασης στην περιουσία άλλου, όπως η πληρωμή οφειλής τρίτου, δικαιολογεί την προστασία του κυρίου της υπόθεσης. Το εφαρμοστέο δίκαιο είναι ως εκ τούτου καταρχήν εκείνο της συνήθους διαμονής αυτού του τελευταίου.

Η παράγραφος 5 εισάγει, όπως και το άρθρο 3, πρώτη φράση, ρήτρα εξαίρεσης.

Προκειμένου να αποφευχθεί η εφαρμογή πολλών δικαίων όσον αφορά την ίδια διαφορά, η παράγραφος 6 αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής αυτού του άρθρου τις εξωσυμβατικές ενοχές στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας και προσδιορίζει ότι όλες οι εξωσυμβατικές ενοχές που απορρέουν από προσβολή αυτού του είδους διέπονται από το άρθρο 8. Κατά συνέπεια, μια ενοχή που βασίζεται σε αδικαιολόγητο πλουτισμό η οποία γεννάται, για παράδειγμα, επ' ευκαιρία προσβολής δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας διέπεται από το ίδιο δίκαιο με αυτό της προσβολής.

Άρθρο 10 - Ελευθερία επιλογής

Η παράγραφος 1 του συγκεκριμένου άρθρου παρέχει τη δυνατότητα στα μέρη να επιλέγουν, μετά την γένεση της διαφοράς τους, το εφαρμοστέο δίκαιο για την εξωσυμβατική σχέση τους. Ο προτεινόμενος κανονισμός ακολουθεί κατά συνέπεια τις πρόσφατες εξελίξεις του εθνικού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, οι οποίες βαίνουν προς την κατεύθυνση της μεγαλύτερης αυτονομίας της βούλησης στο συγκεκριμένο ζήτημα[35], παρά το γεγονός ότι η χρήση της θα είναι λιγότερο συχνή απ' ότι στον τομέα των συμβάσεων. Για το λόγο αυτό, ο κανόνας αναφέρεται μετά τις αντικειμενικές συνδέσεις, αντίθετα προς τη σύμβαση της Ρώμης.

Η αυτονομία της βούλησης δεν γίνεται αντιθέτως δεκτή για την πνευματική ιδιοκτησία, ζήτημα προς το οποίο δεν είναι προσαρμοσμένη.

Όπως και στο άρθρο 3 της σύμβασης της Ρώμης, προσδιορίζεται ότι η επιλογή πρέπει να είναι ρητή ή να απορρέει με βεβαιότητα από τις περιστάσεις. Δεδομένου ότι ο προτεινόμενος κανονισμός δεν δέχεται την *ex ante* επιλογή, δεν υπάρχει λόγος να προβλεφθούν ειδικές διατάξεις για την προστασία του ασθενέστερου μέρους.

Η παράγραφος 1 προσδιορίζει τέλος ότι η επιλογή των μερών δεν μπορεί να θίξει δικαιώματα τρίτων. Το κλασσικό παράδειγμα είναι υποχρέωση του ασφαλιστή να καταβάλει τις αποζημιώσεις που οφείλονται από τον ασφαλιζόμενο.

Η παράγραφος 2 εισάγει έναν περιορισμό στην αυτονομία της βούλησης, ο οποίος εμπνέεται από το άρθρο 3, παράγραφος 3, της σύμβασης της Ρώμης και εφαρμόζεται όταν όλα τα δεδομένα της περίπτωσης (εκτός από την επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου) εντοπίζονται σε χώρα άλλη πλην εκείνης της οποίας το δίκαιο έχει επιλεγεί. Πρόκειται, στην πραγματικότητα, για αμιγώς εσωτερική κατάσταση σε κάποιο κράτος μέλος που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού μόνο εκ του απλού γεγονότος ότι τα μέρη έχουν επιλέξει δίκαιο. Σε αυτή την περίπτωση, η πραγματοποιηθείσα από τα μέρη επιλογή δεν αναιρείται, αλλά δεν μπορεί να θίξει την εφαρμογή ενδεχόμενων διατάξεων αναγκαστικού δικαίου, οι οποίες θα ήταν άλλως εφαρμοστέες.

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου άρθρου, η έννοια της «διάταξης αναγκαστικού δικαίου», αντίθετα προς το άρθρο 12 για τους κανόνες δημόσιας τάξης, ορίζει του κανόνες εσωτερικής δημόσιας τάξης μιας χώρας. Πρόκειται για κανόνες από τους οποίους τα συμβαλλόμενα μέρη δεν μπορούν να παρεκκλίνουν με συμβατική ρήτρα, που αποσκοπούν κυρίως στην προστασία του ασθενέστερου μέρους. Όμως, οι κανόνες εσωτερικής δημόσιας τάξης δεν έχουν αυτομάτως αναγκαστικό χαρακτήρα σε διεθνές πλαίσιο. Πρέπει κατά συνέπεια να διακρίνονται από τους κανόνες διεθνούς δημόσιας τάξης του άρθρου 22, αφενός, και από τους κανόνες δημόσιας τάξης του άρθρου 12, αφετέρου.

Η παράγραφος 3 αποτελεί μια κατ' αναλογία επέκταση του περιορισμού που προβλέπεται στην παράγραφο 2 και εφαρμόζεται στις περιπτώσεις στις οποίες όλα τα άλλα στοιχεία πλην της επιλογής του δικαίου εντοπίζονται σε δύο ή περισσότερα κράτη μέλη. Επιδιώκει τον ίδιο στόχο, δηλαδή να εμποδίσει τα μέρη να αποφύγουν την εφαρμογή αναγκαστικών διατάξεων του κοινοτικού δικαίου με την απλή επιλογή του δίκαιου τρίτης χώρας.

---

[35] Σαν παράδειγμα, μπορεί να αναφερθεί το άρθρο 6 του ολλανδικού νόμου της 11ης Απριλίου 2001 και το άρθρο 42 του γερμανικού EGBGB.

Άρθρο 11 - Πεδίο του εφαρμοστέου δικαίου στις εξωσυμβατικές ενοχές

Το άρθρο 11 καθορίζει το πεδίο εφαρμογής του δικαίου που ορίζεται δυνάμει των άρθρων 3 έως 10 του προτεινόμενου κανονισμού. Απαριθμεί τοιουτοτρόπως τα θέματα που διέπονται από αυτό το δίκαιο. Η επιλεγείσα στα κράτη μέλη προσέγγιση δεν είναι εντελώς ομοιόμορφη: ενώ ορισμένα ζητήματα, όπως οι προϋποθέσεις της ευθύνης διέπονται γενικά από το εφαρμοστέο δίκαιο, ορισμένες άλλες, όπως οι περίοδοι παραγραφής, το βάρος της απόδειξης, τα ζητήματα αξιολόγησης της ζημίας κλπ. μπορούν να υπάγονται επίσης στην *lex fori*. Όπως και στο άρθρο 10 της σύμβασης της Ρώμης, το άρθρο 11 απαριθμεί τα ζητήματα που υπάγονται πράγματι στο εφαρμοστέο δίκαιο.

Σύμφωνα με τη γενική μέριμνα ασφάλειας δικαίου, το άρθρο 11 αποσκοπεί να προσδώσει στο εφαρμοστέο δίκαιο ευρύτατο πεδίο. Επίσης το άρθρο 11 επαναλαμβάνει σχεδόν εξ ολοκλήρου τις διατάξεις του άρθρου 10 της σύμβασης της Ρώμης:

α) «Οι προϋποθέσεις και η έκταση της ευθύνης, συμπεριλαμβανομένου του προσδιορισμού των προσώπων που υπέχουν ευθύνη λόγω των πράξεών τους»: η έκφραση «προϋποθέσεις της ευθύνης» αναφέρεται στα εσωτερικά στοιχεία της ευθύνης. πρόκειται κυρίως για τα ακόλουθα ζητήματα: χαρακτήρας της ευθύνης (αυστηρή ή θεμελιωμένη στο πταίσμα)·καθορισμός του πταίσματος, συμπεριλαμβανομένου του αν η παράλειψη μπορεί να αποτελέσει πταίσμα·αιτιώδης συνάφεια μεταξύ του γενεσιουργού γεγονότος και της ζημίας·προσδιορισμός των προσώπων που υπέχουν ευθύνη· κλπ. Η έκφραση « έκταση της ευθύνης» αφορά τους κατά νόμο περιορισμούς της, συμπεριλαμβανόμενου του ανώτατου ορίου ευθύνης, καθώς και τη συμβολή καθενός εκ των συναυτουργών στην αποκατάσταση της ζημίας. Αυτή η έννοια καλύπτει επίσης τον καταμερισμό της ευθύνης μεταξύ των συναυτουργών.

β) «Οι λόγοι απαλλαγής, καθώς και κάθε περιορισμός και καταμερισμός της ευθύνης»: πρόκειται για εξωτερικά στοιχεία της ευθύνης. Μεταξύ των λόγων απαλλαγής περιλαμβάνονται κυρίως η ανωτέρα βία, η κατάσταση ανάγκης, η πράξη τρίτου και η αποκλειστική ευθύνη του ζημιωθέντος. Αυτή η έννοια καλύπτει επίσης το απαράδεκτο των αγωγών μεταξύ συζύγων καθώς και τον αποκλεισμό της ευθύνης του υπαιτίου έναντι ορισμένων κατηγοριών προσώπων.

γ) «Η ύπαρξη και η φύση των ζημιών που μπορούν να αποκατασταθούν»: η έννοια αυτή καλύπτει τον προσδιορισμό των ζημιών για τις οποίες μπορεί να ζητηθεί αποκατάσταση, όπως η σωματική, υλική, ηθική βλάβη ή η περιβαλλοντική ζημία καθώς και οι οικονομικές ζημίες και τα διαφυγόντα κέρδη.

δ) «Εντός των ορίων των εξουσιών που απονέμονται στο δικαστήριο από το δικονομικό του δίκαιο, τα μέτρα που μπορεί να λάβει ο δικάζων δικαστής για να εξασφαλίσει την πρόληψη, την παύση της ζημίας ή την αποκατάστασή της»: η έννοια αυτή αναφέρεται στους τρόπους αποκατάστασης, δηλαδή αν η ζημία πρέπει να αποκατασταθεί εις είδος ή υπό μορφή χρηματικής αποζημίωσης, καθώς και στους τρόπους πρόληψης και παύσης της ζημίας, όπως είναι τα ασφαλιστικά μέτρα, χωρίς πάντως να υποχρεώνει τον δικαστή να λάβει μέτρα άγνωστα στο δικονομικό δίκαιο της χώρας του.

ε) «Αποτίμηση της ζημίας στο μέτρο που διέπεται από κανόνες δικαίου»: αν το εφαρμοστέο δίκαιο προβλέπει κανόνες για την αποτίμηση της ζημίας, ο δικαστής πρέπει να τους ακολουθήσει.

στ) «Δυνατότητα μεταβίβασης του δικαιώματος αποζημίωσης»: η έννοια αυτή καλύπτει τη δυνατότητα μεταβίβασης του δικαιώματος με κληρονομική ή ειδική διαδοχή. Σε περίπτωση κληρονομικής διαδοχής, το εφαρμοστέο δίκαιο ρυθμίζει το κατά πόσο ο καθολικός διάδοχος του ζημιωθέντος μπορεί να ασκήσει αγωγή ούτως ώστε να επιτύχει την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη.[36] Όσον αφορά την εκχώρηση, το εφαρμοστέο δίκαιο διέπει τον εκχωρητέο χαρακτήρα της απαίτησης [37] καθώς και τις σχέσεις μεταξύ εκδοχέα και οφειλέτη.

ζ) Το εφαρμοστέο δίκαιο καθορίζει επίσης «τα πρόσωπα που δικαιούνται αποκατάστασης της ζημίας που υπέστησαν ατομικά»: η εν λόγω έννοια ρυθμίζει ιδίως το θέμα αν κάποιο πρόσωπο πέραν του «άμεσου ζημιωθέντος» μπορεί να επιτύχει αποκατάσταση της βλάβης την οποία υπέστη και αυτό «εξ ανακλάσεως», ως συνέπεια της βλάβης που έπληξε το θύμα. Η βλάβη αυτή μπορεί να είναι ηθική, για παράδειγμα, η οδύνη που προκαλείται από το θάνατο οικείου, ή περιουσιακή, για παράδειγμα, η ζημία των παιδιών ή του συζύγου του θανόντος.

η) «Η ευθύνη προσώπου για πράξεις τρίτου»: αυτό το σημείο αφορά τις διατάξεις τους εφαρμοστέου δικαίου που θα όριζαν ότι ένα πρόσωπο ευθύνεται για πράξεις τρίτου. Αυτή η έννοια καλύπτει κυρίως την ευθύνη των γονέων και εντολέων για τις πράξεις που διαπράττουν τα παιδιά τους ή οι προστηθέντες.

θ) «Οι διάφοροι τρόποι απόσβεσης των ενοχών καθώς και οι παραγραφές και αποσβεστικές προθεσμίες που βασίζονται στην εκπνοή προθεσμίας, συμπεριλαμβανομένου του σημείου έναρξης, διακοπής και αναστολής των προθεσμιών»: το εφαρμοστέο δίκαιο διέπει κυρίως την απόσβεση δικαιώματος λόγω μη άσκησής του, υπό τους όρους που ορίζονται από το συγκεκριμένο δίκαιο.

Άρθρο 12 - Κανόνες δημόσιας τάξης

Οι όροι αυτού του άρθρου είναι ανάλογοι με τους όρους του αντίστοιχου άρθρου της σύμβασης της Ρώμης.

Στην πρόσφατη απόφασή του *Arblade,* το Δικαστήριο έδωσε έναν πρώτο ορισμό των κανόνων δημόσιας τάξης οι οποίοι είναι «*εθνικές διατάξεις η τήρηση των οποίων κρίνεται πρωταρχικής σημασίας για τη διαφύλαξη της πολιτικής, κοινωνικής ή οικονομικής οργάνωσης του συγκεκριμένου κράτους μέλους, ούτως ώστε να επιβάλλεται η τήρησή τους από όλα τα πρόσωπα που βρίσκονται επί του εδάφους του κράτους μέλους αυτού ή σε κάθε έννομη σχέση που εντοπίζεται εντός του κράτους αυτού*».[38] Οι κανόνες δημόσιας τάξης έχουν το ειδικό χαρακτηριστικό ότι ο δικαστής δεν εφαρμόζει καν τους κανόνες σύγκρουσης νόμων της νομοθεσίας του για να διαπιστώσει ποιο είναι το εφαρμοστέο δίκαιο και κατά πόσον το περιεχόμενό του μπορεί να προσκρούει στις αξίες του forum[39], αλλά εφαρμόζει αυτεπαγγέλτως τον δικό του κανόνα δικαίου.

---

36 Είναι αυτονόητο ότι το δίκαιο που διέπει την κληρονομική διαδοχή του ζημιωθέντος πρέπει να θεωρηθεί εφαρμοστέο για τον προσδιορισμό της ιδιότητας του καθολικού διαδόχου, η οποία αποτελεί παρεμπίπτων θέμα της αγωγής.

37 Αυτό προκύπτει ήδη από το άρθρο 12 παράγραφος 2 της σύμβασης της Ρώμης.

38 Απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 1999, υπόθεση C-369/96 και C-376/96.

39 Αυτή η μέθοδος είναι

Η παράγραφος 2 εξουσιοδοτεί τον επιληφθέντα δικαστή να εφαρμόζει τους κανόνες δημόσιας τάξης του forum. Όπως τονίστηκε επίσης στην προαναφερόμενη νομολογία *Arblade,* στις ενδοκοινοτικές σχέσεις, η προσφυγή στους κανόνες δημόσιας τάξης του forum πρέπει να είναι συμβιβάσιμη με τις θεμελιώδεις ελευθερίες της εσωτερικής αγοράς[40].

Η παράγραφος 1 αφορά τους αλλοδαπούς κανόνες δημόσιας τάξης, για τους οποίους ο δικαστής διαθέτει μεγάλα περιθώρια ελιγμών, στο μέτρο που οι κανόνες αυτοί παρουσιάζουν στενό σύνδεσμο με την κατάσταση, σε συνάρτηση με το χαρακτήρα τους, το στόχο τους καθώς και τις ενδεχόμενες συνέπειες της εφαρμογής τους. Στο πλαίσιο της σύμβασης της Ρώμης, η Γερμανία, το Λουξεμβούργο και το Ηνωμένο Βασίλειο άσκησαν το δικαίωμά τους επιφύλαξης για να μην εφαρμόσουν το άρθρο 7, παράγραφος 1, σχετικά με τους αλλοδαπούς κανόνες δημόσιας τάξης. Η Επιτροπή θεωρεί εντούτοις - όπως και η πλειοψηφία των απόψεων που συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο της γραπτής διαβούλευσης - ότι δεν υπάρχει λόγος να αποκλειστεί αυτή η δυνατότητα δεδομένου ότι η προσφυγή σε αλλοδαπούς κανόνες δημόσιας τάξης έγινε εντελώς εξαιρετικά κατά το παρελθόν.

Άρθρο 13 - Κανόνες ασφάλειας και συμπεριφοράς

Όταν το εφαρμοστέο δίκαιο δεν είναι εκείνο της χώρας στην οποία παρήχθη το γενεσιουργό γεγονός της ζημίας, το άρθρο 13 του προτεινόμενου κανονισμού υποχρεώνει τον δικαστή να λαμβάνει υπόψη τους κανόνες ασφάλειας και συμπεριφοράς που ισχύουν στον τόπο και κατά τη στιγμή επέλευσης του γενεσιουργού γεγονότος της ζημίας.

Το άρθρο αυτό βασίζεται στις ανάλογες διατάξεις των συμβάσεων της Χάγης για τα τροχαία ατυχήματα (άρθρο 7) και την ευθύνη του παραγωγού (άρθρο 9). Αντίστοιχες αρχές περιλαμβάνονται επίσης στα συστήματα σχεδόν όλων των κρατών μελών, είτε δυνάμει ρητής διάταξης είτε δυνάμει της νομολογίας.

Ο κανόνας του άρθρου 13 βασίζεται στη διαπίστωση ότι ο δράστης πρέπει να τηρεί τους κανόνες ασφάλειας και συμπεριφοράς που ισχύουν στη χώρα στην οποία δρα, ανεξάρτητα από το δίκαιο που μπορεί να εφαρμοστεί στις αστικές συνέπειες της πράξης του, και ότι αυτοί οι κανόνες πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη κατά τον καθορισμό της ευθύνης. Η συνεκτίμηση του αλλοδαπού δικαίου πρέπει να διακρίνεται από την εφαρμογή του: ο δικαστής θα εφαρμόσει αποκλειστικά το δίκαιο που ορίζεται από τον κανόνα σύγκρουσης, αλλά θα πρέπει να λάβει υπόψη ένα άλλο δίκαιο ως απλό γεγονός, για παράδειγμα, όταν πρόκειται να αξιολογήσει ή να προσδιορίσει το ποσό της αποζημίωσης, τη σοβαρότητα του παραπτώματος ή την καλή ή κακή πίστη του δράστη.

Άρθρο 14 – Ευθεία αγωγή

Το άρθρο 14 ορίζει το εφαρμοστέο δίκαιο στο ζήτημα του κατά πόσον ο ζημιωθείς είναι εξουσιοδοτημένος να ασκήσει ευθεία αγωγή κατά του ασφαλιστή του υπευθύνου προσώπου. Ο προτεινόμενος κανόνας δημιουργεί εύλογη ισορροπία μεταξύ των παρουσιαζομένων συμφερόντων υπό την έννοια ότι προστατεύει τον ζημιωθέντα, στον οποίον παρέχει δυνατότητα επιλογής, περιορίζοντας ταυτόχρονα την επιλογή σε δύο δίκαια των οποίων την

---

[40] Το σημείο 31 της προαναφερόμενης απόφασης προσδιορίζει ότι ο χαρακτηρισμός ενός εθνικού κανόνα ως ανήκοντος στην κατηγορία των κανόνων δημόσιας τάξης «*δεν τον απαλλάσσει από την τήρηση των διατάξεων της Συνθήκης ...*» και «*η αιτιολογία επί της οποίας στηρίζονται αυτές οι εθνικές νομοθεσίες μπορεί να ληφθεί υπόψη από το κοινοτικό δίκαιο μόνο στο πλαίσιο των ρητώς προβλεπόμενων στη Συνθήκη εξαιρέσεων από τις κοινοτικές ελευθερίες και μόνον εφόσον υφίστανται επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος*».

εφαρμογή δικαιούται εύλογα να αναμένει ο ασφαλιστής, δηλαδή το εφαρμοστέο δίκαιο στην εξωσυμβατική ενοχή αφενός και εκείνο που εφαρμόζεται στην ασφαλιστική σύμβαση αφετέρου.

Σε κάθε περίπτωση, η έκταση των υποχρεώσεων του ασφαλιστή διέπεται από το εφαρμοστέο δίκαιο στην ασφαλιστική σύμβαση.

Όπως και στο άρθρο 7 σχετικά με τις προσβολές του περιβάλλοντος, η διατύπωση επιτρέπει να αποφευχθούν τα ερωτηματικά στην περίπτωση κατά την οποία ο ζημιωθείς δεν έχει ασκήσει το δικαίωμά του επιλογής.

Άρθρο 15 - Υποκατάσταση και περισσότεροι υπόχρεοι

Αυτό το άρθρο είναι παρόμοιο με το άρθρο 13 της σύμβασης της Ρώμης.

Εφαρμόζεται κυρίως στη σχέση μεταξύ του ασφαλιστή και του υπευθύνου της ζημίας, για να καθοριστεί το κατά πόσο ο πρώτος έχει δικαίωμα υποκατάστασης έναντι του υπευθύνου.

Σε περίπτωση που υπάρχουν περισσότεροι υπόχρεοι, αφορά επίσης και την περίπτωση πληρωμής εκ μέρους ενός από τους εις ολόκληρον συνοφειλέτες.

Άρθρο 16 - Τύπος

Το άρθρο 16 εμπνέεται από το άρθρο 9 της σύμβασης της Ρώμης.

Αν και η έννοια των τυπικών προϋποθέσεων διαδραματίζει εντελώς ελάσσονα ρόλο στη γένεση των εξωσυμβατικών ενοχών, εντούτοις δεν μπορεί να αποκλειστεί η περίπτωση δημιουργίας ή απόσβεσης εξωσυμβατικής ενοχής μετά από μονομερή πράξη κάποιου μέρους.

Προκειμένου να ευνοήσει το κύρος τέτοιων πράξεων, το άρθρο 16 προβλέπει, παρόμοια με το άρθρο 9 της σύμβασης της Ρώμης, έναν εναλλακτικό κανόνα σύμφωνα με τον οποίον η πράξη είναι τυπικά έγκυρη εάν πληροί είτε τις προϋποθέσεις που επιβάλλονται από το εφαρμοστέο δίκαιο είτε εκείνες του δίκαιου της χώρας στην οποία πραγματοποιήθηκε η πράξη.

Άρθρο 17 - Απόδειξη

Το άρθρο 17 είναι παρόμοιο με το άρθρο 14 της σύμβασης της Ρώμης.

Ορίζει ότι το βάρος της απόδειξης, συμπεριλαμβανομένης της απόδειξης που γίνεται υπό την μορφή τεκμηρίων, υπάγεται στο δίκαιο που εφαρμόζεται όσον αφορά την εξωσυμβατική ενοχή. Αυτή η διευκρίνηση είναι χρήσιμη στο μέτρο που τα ζητήματα που έχουν σχέση με την απόδειξη υπάγονται καταρχήν στο δικονομικό δίκαιο το οποίο διέπεται από την *lex fori*.

Η παράγραφος 2 αφορά το παραδεκτό των αποδεικτικών μέσων των δικαιοπραξιών που αναφέρονται στο άρθρο 16. Δεν καλύπτει την απόδειξη των νομικών περιστατικών που υπάγεται επίσης στο δίκαιο του forum. Το επιλεγέν σύστημα είναι το εξαιρετικά φιλελεύθερο σύστημα του άρθρου 14, παράγραφος 2, της σύμβασης της Ρώμης, το οποίο προβλέπει την εναλλακτική εφαρμογή της *lex fori* και του δίκαιου που διέπει τον τύπο της εν λόγω πράξης.

Άρθρο 18 - Εξομοίωση προς την επικράτεια κράτους

Το άρθρο 18 αφορά τις καταστάσεις κατά τις οποίες ένα ή περισσότερα στοιχεία σύνδεσης που περιλαμβάνονται στους κανόνες σύγκρουσης του προτεινόμενου κανονισμού επέρχονται σε ζώνη που δεν υπόκειται σε εδαφική κυριαρχία.

Το κείμενο που προτάθηκε από την Επιτροπή στο πλαίσιο της γραπτής διαβούλευσης του Μαΐου 2002 περιελάμβανε έναν ειδικό κανόνα σύγκρουσης. Μια από τις δυσκολίες αυτού του κανόνα συνίστατο στην ποικιλομορφία των καλυπτομένων καταστάσεων. Δεν είναι βέβαιο πράγματι ότι ίδιος κανόνας μπορεί να αντιμετωπίσει ικανοποιητικά τη σύγκρουση μεταξύ δύο πλοίων σε ανοικτή θάλασσα, την έκρηξη ηλεκτρικής συσκευής ή τη διακοπή διαπραγματεύσεων σε αεροσκάφος εν πτήσει, τη ρύπανση που προκαλείται από σκάφος σε ανοικτή θάλασσα κλπ.

Οι απόψεις που παρουσιάσθηκαν ευαισθητοποίησαν την Επιτροπή στο γεγονός ότι ο προτεινόμενος κανόνας οδηγούσε πολύ εύκολα στην εφαρμογή δικαίου σημαίας ευκαιρίας, λύση αντίθετη προς τους γενικότερους στόχους της κοινοτικής νομοθετικής πολιτικής. Πολλές από τις απόψεις που παρουσιάστηκαν διατύπωναν ερωτηματικά για την προστιθέμενη αξία ενός κανόνα ο οποίος, όταν εμπλέκονται δύο ή περισσότερα δίκαια, όπως στον τομέα της σύγκρουσης νόμων, παραπέμπει στην αρχή των στενότερων συνδέσμων.

Αντί να εισάγει ειδικό κανόνα στο συγκεκριμένο ζήτημα, το άρθρο 18 καταφεύγει στον προσδιορισμό της έννοιας της «επικράτειας κράτους». Αυτή η λύση δικαιολογείται από τη σκέψη ότι η εύλογη ισορροπία μεταξύ των διαφορετικών συμφερόντων, η οποία επιτυγχάνεται μέσω των διάφορων κανόνων σύγκρουσης νόμων που περιλαμβάνονται στον προτεινόμενο κανονισμό, πρέπει επίσης να κατοχυρώνεται όταν ένας ή περισσότεροι παράγοντες σύνδεσης τοποθετούνται σε ζώνη που δεν υπόκειται σε εδαφική κυριαρχία. Κατά συνέπεια εφαρμόζεται ο ειδικός κανόνας του άρθρου 3 και οι ειδικοί κανόνες σύγκρουσης νόμων.

Οι ορισμοί του προτεινόμενου κειμένου εμπνέονται από το άρθρο 1 του ολλανδικού νόμου της 11ης Απριλίου 2001 σχετικά με τη σύγκρουση νόμων στον τομέα των ενοχών που γεννώνται από αδικοπραξίες.

Άρθρο 19 - Εξομοίωση προς τη συνήθη διαμονή

Αυτό το άρθρο προσδιορίζει την έννοια της συνήθους διαμονής για τις εταιρείες, ενώσεις ή νομικά πρόσωπα καθώς και για τα φυσικά πρόσωπα που ασκούν ανεξάρτητη επαγγελματική δραστηριότητα ελεύθερου ή εμπορικού χαρακτήρα.

Γενικά, ο προτεινόμενος κανονισμός διακρίνεται από τον κανονισμό «Βρυξέλλες Ι» ως προς το ότι - σύμφωνα με τη γενικά αποδεκτή λύση στον τομέα της σύγκρουσης νόμων - το επιλεγόμενο κριτήριο δεν είναι αυτό της κατοικίας, αλλά το πλέον ευέλικτο κριτήριο της συνήθους διαμονής.

Όσον αφορά ειδικότερα τις εταιρείες, ενώσεις ή νομικά πρόσωπα η αντιγραφή του εναλλακτικού κανόνα του άρθρου 60 του κανονισμού "Βρυξέλλες Ι" το οποίο προσδιορίζει ότι η κατοικία νομικού προσώπου είναι είτε η καταστατική του έδρα είτε η κεντρική διοίκησή του είτε η κύρια εγκατάστασή του, δεν θα εξασφάλιζε την προβλεψιμότητα του εφαρμοστέου δικαίου.

Επίσης το άρθρο 19, παράγραφος 1, προσδιορίζει ότι είναι η κύρια εγκατάσταση εταιρείας, ένωσης ή νομικού προσώπου αυτή η οποία έχει τον χαρακτήρα της συνήθους διαμονής. Η δεύτερη φράση της παραγράφου 1 προσδιορίζει εντούτοις ότι σε περίπτωση που το γενεσιουργό γεγονός της ενοχής διεπράχθη ή η ζημία επήλθε επ' ευκαιρία της εκμετάλλευσης υποκαταστήματος, αντιπροσωπείας ή κάθε άλλης εγκατάστασης ως συνήθης διαμονή νοείται αυτή η εγκατάσταση. Αντίστοιχα με το άρθρο 5, παράγραφος 5, του κανονισμού "Βρυξέλλες Ι", αυτή η διάταξη στοχεύει στο σεβασμό των έννομων προσδοκιών των μερών.

Η παράγραφος 2 καθορίζει τη συνήθη διαμονή των φυσικών προσώπων που ασκούν ανεξάρτητη επαγγελματική δραστηριότητα ελεύθερου ή εμπορικού χαρακτήρα, για τις οποίες ως συνήθης διαμονή νοείται η επαγγελματική εγκατάσταση.

Άρθρο 20 - Αποκλεισμός της παραπομπής

Αυτό το άρθρο είναι παρόμοιο με το άρθρο 15 της σύμβασης της Ρώμης.

Προκειμένου να μη θιγεί ο στόχος της ασφάλειας δικαίου ο οποίος στήριξε σε μεγάλο βαθμό την επιλογή των κανόνων σύγκρουσης νόμων που περιλαμβάνονται στο προτεινόμενο κανονισμό, το άρθρο 20 αποκλείει την παραπομπή. Κατά συνέπεια, ο προσδιορισμός ενός δικαίου μέσω των ομοιόμορφων κανόνων σύγκρουσης σημαίνει τον καθορισμό των ουσιαστικών κανόνων αυτού του δικαίου, αποκλειομένων των κανόνων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένης της περίπτωσης κατά την οποία το εφαρμοστέο δίκαιο είναι το δίκαιο τρίτης χώρας.

Άρθρο 21 - Κράτη χωρίς ενοποιημένο σύστημα δικαίου

Αυτό το άρθρο είναι παρόμοιο με το άρθρο 19 της σύμβασης της Ρώμης.

Οι ομοιόμορφοι κανόνες εφαρμόζονται επίσης όταν πολλά νομικά συστήματα συνυπάρχουν στο εσωτερικό του ίδιου κράτους. Σε περίπτωση που ένα κράτος αποτελείται από περισσότερες εδαφικές ενότητες που η κάθε μία έχει τους δικούς της κανόνες, κάθε εδαφική ενότητα θεωρείται ως «χώρα» για τους σκοπούς του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Παραδείγματα τέτοιων κρατών είναι το Ηνωμένο Βασίλειο, ο Καναδάς, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Αυστραλία. Για παράδειγμα, εάν επέλθει ζημία στη Σκωτία, το δίκαιο που ορίζεται από το άρθρο 3, παράγραφος 1, είναι το δίκαιο αυτού του εδάφους.

Άρθρο 22 - Δημόσια τάξη του forum

Αυτό το άρθρο αντιστοιχεί στο άρθρο 16 της Σύμβασης της Ρώμης σχετικά με το μηχανισμό της εξαίρεσης δημόσιας τάξης. Όπως και στη Σύμβαση της Ρώμης πρόκειται στο προκείμενο για κανόνες δημόσιας τάξης κατά την έννοια του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου ενός κράτους, έννοια πολύ πιο περιοριστική από εκείνη της δημόσιας τάξης κατά την έννοια του εθνικού δικαίου ενός κράτους. Ο προσδιορισμός "του forum" προστέθηκε για να διακρίνει τους κανόνες δημόσιας τάξης κατά την έννοια του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που στηρίζονται αποκλειστικά στο εθνικό δίκαιο ενός κράτους από εκείνους που στηρίζονται στο κοινοτικό δίκαιο και αποτελούν το αντικείμενο ειδικού κανόνα στο άρθρο 23.

Ο μηχανισμός της εξαίρεσης δημόσιας τάξης επιτρέπει στον δικαστή να αποκλείει τις διατάξεις του αλλοδαπού δικαίου που ορίζεται από τον κανόνα σύγκρουσης και να τις υποκαθιστά με το δίκαιο του forum όταν η *in concreto* εφαρμογή του αλλοδαπού δικαίου θα ήταν αντίθετη προς τη δημόσια τάξη του forum. Αυτός ο μηχανισμός διακρίνεται από εκείνον των κανόνων δημόσιας τάξης: όσον αφορά αυτούς τους τελευταίους ο δικαστής εφαρμόζει αυτεπαγγέλτως τον κανόνα του forum, χωρίς να αξιολογεί προηγουμένως το περιεχόμενο του

αλλοδαπού δικαίου. Ο όρος «πρόδηλα» ασυμβίβαστη με τη δημόσια τάξη του forum υπενθυμίζει ότι η προσφυγή στην εξαίρεση δημόσιας τάξης πρέπει να έχει εξαιρετικό χαρακτήρα.

Παρά το γεγονός ότι το Δικαστήριο προσδιόρισε, στο πλαίσιο της σύμβασης των Βρυξελλών, ότι η έννοια της δημόσιας τάξης παραμένει εθνική έννοια και ότι «*…δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να καθορίσει το περιεχόμενο της δημόσιας τάξης ενός συμβαλλόμενου κράτους…*», αυτό οφείλει εντούτοις «*να ελέγξει τα όρια εντός των οποίων το δικαστήριο ενός συμβαλλομένου κράτους μπορεί να εφαρμόσει την έννοια αυτή για να μην αναγνωρίσει απόφαση δικαστηρίου άλλου συμβαλλόμενου κράτους*»[41].

Άρθρο 23 - Σχέση με άλλες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου

Η πρώτη παράγραφος αφορά του παραδοσιακούς μηχανισμούς ιδιωτικού διεθνούς δικαίου οι οποίοι μπορούν να εξίσου να προκύπτουν από τις συνθήκες ή το παράγωγο δίκαιο και οι οποίοι είναι η ύπαρξη ειδικών κανόνων σύγκρουσης νόμων σε ειδικά ζητήματα, οι νόμοι δημόσιας τάξης κοινοτικής προέλευσης και, τέλος, η κοινοτική εξαίρεση δημόσιας τάξης.

Η παράγραφος 2 αφορά ειδικότερα τις αρχές που ισχύουν στην εσωτερική αγορά σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών και υπηρεσιών, οι οποίες ορίζονται κοινά με τις εκφράσεις «αρχή αμοιβαίας αναγνώρισης» και «αρχή του ελέγχου από τη χώρα καταγωγής».

Άρθρο 24 - Μη αντισταθμιστικές αποζημιώσεις

Το άρθρο 24 αποτελεί συγκεκριμενοποίηση υπό τη μορφή ειδικού κανόνα της κοινοτικής επιφύλαξης δημόσιας τάξης που προβλέπεται στο άρθρο 23, παράγραφος 1, τρίτη περίπτωση.

Πράγματι, στο πλαίσιο της γραπτής διαβούλευσης, πολλές από τις απόψεις εξέφρασαν ανησυχία όσο αφορά την εφαρμογή του δίκαιου μιας τρίτης χώρας η οποία προβλέπει αποζημιώσεις που δεν έχουν σαν στόχο την αποζημίωση του ζημιωθέντος. Τοιουτοτρόπως αναπτύχθηκε η ιδέα σύμφωνα με την οποία θα ήταν προτιμότερο να θεσπιστεί ειδικός κανόνας παρά να στηριχθεί κανείς απλά στην εξαίρεση δημόσιας τάξης του forum, όπως η διευκρίνηση που περιλαμβάνεται στο άρθρο 40 - III του γερμανικού EGBGB.

Το άρθρο 24 του προτεινόμενου κανονισμού προσδιορίζει κατά συνέπεια ότι είναι κυρίως αντίθετη προς την κοινοτική δημόσια τάξη η εφαρμογή διάταξης του δικαίου που προσδιορίζεται δυνάμει του παρόντος κανονισμού η οποία θα οδηγούσε στη χορήγηση μη αντισταθμιστικών αποζημιώσεων, όπως είναι οι αποζημιώσεις παραδειγματικού ή ποινικού χαρακτήρα.

Οι επιλεγέντες όροι είναι περιγραφικοί και όχι ακριβείς νομικοί όροι, οι οποίοι θα συνδέονταν ιδιαίτερα με δεδομένο νομικό σύστημα. Οι αντισταθμιστικές αποζημιώσεις στοχεύουν στην επανόρθωση των ζημιών που υπέστη ή ενδεχομένως θα υποστεί μελλοντικά ο ζημιωθείς. Οι μη αντισταθμιστικές αποζημιώσεις έχουν αντιθέτως χαρακτήρα ποινικό ή αποτρεπτικό.

---

41 Απόφαση της 11ης Μαίου 2000, υπόθεση C-38/98, Renault / Maxicar, Συλ. σ. I-2973.

Άρθρο 25 - Σχέση με ισχύουσες διεθνείς συμβάσεις

Το άρθρο 25 παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να συνεχίζουν να εφαρμόζουν τους κανόνες σύγκρουσης νόμων που περιλαμβάνονται στις διεθνείς συμβάσεις των οποίων είναι συμβαλλόμενα μέρη τη στιγμή της έκδοσης του κανονισμού.

Μεταξύ των σχετικών συμβάσεων συμπεριλαμβάνονται κυρίως οι συμβάσεις της Χάγης της 4ης Μαΐου 1971 για τα ατυχήματα οδικής κυκλοφορίας και εκείνη της 2ας Οκτωβρίου 1973 για το εφαρμοστέο δίκαιο στην ευθύνη του παραγωγού προϊόντων.

Άρθρο 26 - Κατάλογος των συμβάσεων που αναφέρονται στο άρθρο 25

Για να δοθεί η δυνατότητα καλύτερης κατανόησης των συμβάσεων που αναφέρονται στο άρθρο 25, το άρθρο 26 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη κοινοποιούν τον κατάλογο στην Επιτροπή η οποία τον δημοσιεύει στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Προκειμένου να δοθεί στην Επιτροπή η δυνατότητα ενημέρωσης αυτού του καταλόγου, τα κράτη μέλη ανακοινώνουν επίσης οποιαδήποτε μεταγενέστερη καταγγελία αυτών των συμβάσεων.

2003/0168 (COD)

Πρόταση

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

ΓΙΑ ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΔΙΚΑΙΟ ΣΤΙΣ ΕΞΩΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΧΕΣ ("ΡΩΜΗ ΙΙ")

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και κυρίως το άρθρο της 61, σημείο γ),

την πρόταση της Επιτροπής[42],

τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής[43],

αποφασίζοντας σύμφωνα με την προβλεπόμενη στο άρθρο 251 της συνθήκης διαδικασία[44],

Εκτιμώντας τα εξής :

(1) Η Ένωση έχει θέσει ως στόχο τη διατήρηση και ανάπτυξη ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Προς το σκοπό αυτό, η Κοινότητα οφείλει κυρίως να θεσπίζει μέτρα στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις οι οποίες έχουν διασυνοριακές επιπτώσεις, στο βαθμό που αυτό είναι απαραίτητο για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και στοχεύει, μεταξύ άλλων, να προωθήσει το συμβιβάσιμο των εφαρμοστέων στα κράτη μέλη κανόνων όσον αφορά τη σύγκρουση νόμων.

(2) Με σκοπό την αποτελεσματική εφαρμογή των σχετικών διατάξεων της συνθήκης του Άμστερνταμ, το Συμβούλιο Δικαιοσύνη και Εσωτερικές Υποθέσεις θέσπισε, στις 3 Σεπτεμβρίου 1998, ένα πρόγραμμα δράσης το οποίο εξειδικεύει ότι η θέσπιση νομικού μέσου για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των μέτρων που πρέπει να ληφθούν εντός δύο ετών από την έναρξη ισχύος της συνθήκης του Άμστερνταμ[45].

---

42 ΕΕ C της , σ. .

43 ΕΕ C της , σ. .

44 Γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της […] (ΕΕ C […] της […], […].

45 Πρόγραμμα δράσης του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με την άριστη δυνατή εφαρμογή των διατάξεων της συνθήκης του Άμστερνταμ για τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, ΕΕ C 19 της 23.1.1999, σ. 1.

(3) Κατά τη σύνοδό του στο Τάμπερε στις 15 και 16 Οκτωβρίου 1999[46], το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων ως δράση προτεραιότητας για τη δημιουργία του ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου. Το πρόγραμμα αμοιβαίας αναγνώρισης[47] προσδιορίζει ότι τα μέτρα που αφορούν την εναρμόνιση των κανόνων σύγκρουσης νόμων αποτελούν συνοδευτικά μέτρα που διευκολύνουν την εφαρμογή αυτής της αρχής.

(4) Η καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς προϋποθέτει, για να εξασφαλιστεί η προβλεψιμότητα του αποτελέσματος των διαφορών, η ασφάλεια δικαίου και η ελεύθερη κυκλοφορία των αποφάσεων, ότι οι κανόνες σύγκρουσης νόμων που ισχύουν στα κράτη μέλη προσδιορίζουν το ίδιο εθνικό δίκαιο ανεξάρτητα από το επιλαμβανόμενο δικαστήριο.

(5) Το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού πρέπει να οριστεί κατά τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η συνοχή με τον κανονισμό 44/2001[48] και τη σύμβαση της Ρώμης του 1980[49].

(6) Μόνον ομοιόμορφοι κανόνες οι οποίο εφαρμόζονται ανεξάρτητα από το εφαρμοστέο δίκαιο επιτρέπουν να αποφευχθούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μεταξύ κοινοτικών υπηκόων.

(7) Παρά το γεγονός ότι η αρχή lex loci delicti commissi αποτελεί τη βασική λύση όσον αφορά τις εξωσυμβατικές ενοχές στο σύνολο σχεδόν των κρατών μελών, η συγκεκριμενοποίηση αυτής της αρχής σε περίπτωση διασποράς των στοιχείων σε περισσότερες χώρες αποτελεί το αντικείμενο διαφορετικών λύσεων. Αυτή η κατάσταση αποτελεί πηγή νομικής αβεβαιότητας.

(8) Ο ομοιόμορφος κανόνας πρέπει να βελτιώσει την προβλεψιμότητα των δικαστικών αποφάσεων και να εξασφαλίσει εύλογη ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων του υπαιτίου και του ζημιωθέντος. Η σύνδεση με τη χώρα του τόπου στον οποίον επήλθε η άμεση ζημία (lex loci delicti commissi) δημιουργεί δίκαιη ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων του υπαιτίου και του ζημιωθέντος και ανταποκρίνεται επίσης στη σύγχρονη έννοια του δικαίου της αστικής ευθύνης και στην ανάπτυξη των συστημάτων αντικειμενικής ευθύνης.

(9) Πρέπει να προβλεφθούν ειδικοί κανόνες για τα ειδικά αδικήματα για τα οποία ο γενικός κανόνας δεν επιτρέπει να επιτευχθεί εύλογη ισορροπία μεταξύ των παρουσιαζομένων συμφερόντων.

(10) Όσον αφορά την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων, ο κανόνας σύγκρουσης πρέπει να ανταποκρίνεται στους στόχους που είναι η δίκαιη κατανομή των κινδύνων, οι οποίοι είναι εγγενείς σε μία σύγχρονη κοινωνία χαρακτηριζόμενη από υψηλό βαθμό τεχνικότητας, η προστασία της υγείας των καταναλωτών, η προώθηση της καινοτομίας, η κατοχύρωση μη νοθευμένου ανταγωνισμού και η διευκόλυνση των εμπορικών συναλλαγών. Η σύνδεση με το δίκαιο της συνήθους διαμονής του

---

46 Συμπεράσματα της προεδρίας της 16ης Οκτωβρίου 1999, σημεία 28 έως 39.

47 ΕΕ C 12 της 15.1.2001, σ. 1.

48 ΕΕ L 12 της 16.1.2001, σ. 1.

49 Για το κείμενο της σύμβασης όπως τροποποιήθηκε από τις διάφορες συμβάσεις προσχώρησης, τις δηλώσεις και τα συνημμένα πρωτόκολλα, βλ. την ενοποιημένη έκδοση που δημοσιεύθηκε στην ΕΕ αριθ. C 27 της 26.1.1998, σ. 34.

ζημιωθέντος, συνδυασμένη με ρήτρα προβλεψιμότητας, αποτελεί ισορροπημένη λύση σε σχέση με αυτούς τους στόχους.

(11) Όσον αφορά τον αθέμιτο ανταγωνισμό, ο κανόνας σύγκρουσης πρέπει να προστατεύει τους ανταγωνιστές, τους καταναλωτές και το κοινό εν γένει και να εξασφαλίζει την καλή λειτουργία της οικονομίας αγοράς. Η σύνδεση με το δίκαιο της θιγόμενης αγοράς επιτρέπει την υλοποίηση αυτών των στόχων, εκτός από ειδικές περιπτώσεις που δικαιολογούν την προσφυγή σε άλλους κανόνες.

(12) Λαμβάνοντας υπόψη τον Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη Σύμβαση προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο κανόνας σύγκρουσης πρέπει να εξασφαλίζει εύλογη ισορροπία όσον αφορά τις προσβολές του ιδιωτικού βίου ή των δικαιωμάτων στην προσωπικότητα. Η τήρηση των θεμελιωδών αρχών που ισχύουν στα κράτη μέλη όσον αφορά την ελευθερία του τύπου πρέπει να κατοχυρώνεται χάρη σε ειδική ρήτρα διασφάλισης.

(13) Όσον αφορά την προσβολή του περιβάλλοντος, το άρθρο 174 της Συνθήκης - το οποίο προβλέπει υψηλό επίπεδο προστασίας και το οποίο θεμελιώνεται στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, στην αρχή της επανόρθωσης, κατά προτεραιότητα στην πηγή, και στην αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει" - δικαιολογεί πλήρως την προσφυγή στην αρχή της εύνοιας του ζημιωθέντος.

(14) Όσον αφορά τις προσβολές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, πρέπει να τηρηθεί η αρχή *"lex loci protectionis"* η οποία αναγνωρίζεται παγκοσμίως. Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, η έκφραση δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας καλύπτει το δικαίωμα του δημιουργού, τα συγγενικά δικαιώματα, το δικαίωμα *sui generis* για την προστασία των βάσεων δεδομένων καθώς και τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

(15) Πρέπει να προβλεφθούν ανάλογοι κανόνες σε περίπτωση ζημίας που προκαλείται από γεγονός άλλο εκτός αδικοπραξίας όπως ο αδικαιολόγητος πλουτισμός και η διοίκηση αλλοτρίων.

(16) Προς το συμφέρον της αυτονομίας της βούλησης των μερών, αυτά πρέπει να μπορούν να επιλέγουν το εφαρμοστέο σε εξωσυμβατική ενοχή δίκαιο. Πρέπει να προστατεύονται τα ασθενή μέρη περιβάλλοντας αυτήν την επιλογή με ορισμένες προϋποθέσεις.

(17) Λόγοι δημοσίου συμφέροντος δικαιολογούν, σε εξαιρετικές περιστάσεις, την προσφυγή εκ μέρους των δικαστηρίων των κρατών μελών σε μηχανισμούς όπως η επιφύλαξη δημόσιας τάξης και οι κανόνες δημόσιας τάξης.

(18) Η μέριμνα εύλογης ισορροπίας μεταξύ των μερών επιβάλλει να λαμβάνονται υπόψη οι κανόνες ασφάλειας και συμπεριφοράς που ισχύουν στη χώρα στην οποία διεπράχθη η ζημιογόνος πράξη, ακόμα και στην περίπτωση που η εξωσυμβατική ενοχή διέπεται από άλλο δίκαιο.

(19) Η ανάγκη συνοχής του κοινοτικού δικαίου επιτάσσει ότι ο παρών κανονισμός δεν επηρεάζει τις διατάξεις που αφορούν το εφαρμοστέο δίκαιο ή που έχουν επίπτωση επί του εφαρμοστέου δικαίου, οι οποίες περιλαμβάνονται στις συνθήκες ή στις πράξεις παραγώγου δικαίου πέραν του προτεινόμενου κανονισμού, όπως οι κανόνες

σύγκρουσης νόμων σε ιδιαίτερα ζητήματα, οι κανόνες δημόσιας τάξης κοινοτικής προέλευσης, η επιφύλαξη κοινοτικής δημόσιας τάξης ή οι αρχές της εσωτερικής αγοράς. Περαιτέρω, ο παρών κανονισμός δεν στοχεύει- και η εφαρμογή του δεν πρέπει να οδηγεί- στην παρεμπόδιση της καλής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και ειδικότερα της ελεύθερης κυκλοφορίας αγαθών και υπηρεσιών.

(20) Η τήρηση των διεθνών δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί από τα κράτη μέλη δικαιολογεί ότι ο κανονισμός δεν επηρεάζει τις συμβάσεις στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη και οι οποίες αφορούν ειδικά ζητήματα. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η καλύτερη κατανόηση των ισχυόντων στο συγκεκριμένο τομέα κανόνων, η Επιτροπή θα δημοσιεύσει, βασιζόμενη στις πληροφορίες που θα διαβιβαστούν από τα κράτη μέλη, τον κατάλογο των σχετικών συμβάσεων στη *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

(21) Δεδομένου ότι ο στόχος της προβλεπόμενης δράσης, δηλαδή η καλύτερη προβλεψιμότητα των δικαστικών αποφάσεων που προϋποθέτει αληθώς ομοιόμορφους κανόνες καθορισμένους από δεσμευτική και άμεσα εφαρμοστέα κοινοτική νομική πράξη, δεν μπορεί να επιτευχθεί επαρκώς από τα κράτη μέλη, τα οποία δεν είναι σε θέση να υπαγορεύσουν ομοιόμορφους κανόνες σε κοινοτικό επίπεδο και μπορεί κατά συνέπεια λόγω των αποτελεσμάτων που συνεπάγεται στο σύνολο της Κοινότητας να υλοποιηθεί καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο, η Κοινότητα μπορεί να λάβει μέτρα, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας που ορίζεται στο άρθρο 5 της Συνθήκης. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, όπως ορίζεται στο εν λόγω άρθρο, ο κανονισμός, ο οποίος ενισχύει την ασφάλεια δικαίου χωρίς ωστόσο να αξιώνει εναρμόνιση των ουσιαστικών κανόνων εσωτερικού δικαίου, δεν υπερβαίνει αυτό που είναι απαραίτητο για την επίτευξη αυτού του στόχου.

(22) [Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία, σύμφωνα με το άρθρο 3 του πρωτοκόλλου για τη θέση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας που προσαρτάται στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη συνθήκη για την Ένωση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ανακοίνωσαν την επιθυμία τους να συμμετάσχουν στην έγκριση και την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού. / Σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 2 του πρωτοκόλλου για τη θέση του Ηνωμένου Βασίλειου και της Ιρλανδίας, που προσαρτάται στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, δεν συμμετέχουν στην έγκριση του παρόντος κανονισμού, ο οποίος κατά συνέπεια δεν δεσμεύει αυτά τα δύο κράτη μέλη.]

(23) Η Δανία, σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 2 του πρωτοκόλλου για τη θέση της Δανίας που προσαρτάται στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, δεν συμμετέχει στην έγκριση του παρόντος κανονισμού, ο οποίος κατά συνέπεια δεν δεσμεύει αυτό το κράτος μέλος.

ΕΞΕΔΩΣΑΝ ΤΟΝ ΠΑΡΟΝΤΑ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ:

Κεφάλαιο I - Πεδίο εφαρμογής

Άρθρο 1 - Πεδίο εφαρμογής

1. Οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού εφαρμόζονται στις εξωσυμβατικές ενοχές αστικού και εμπορικού δικαίου, σε περιπτώσεις που εμπεριέχουν σύγκρουση νόμων. Δεν εφαρμόζονται σε φορολογικά, τελωνειακά ή διοικητικά ζητήματα.

2. Αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού :

α) οι εξωσυμβατικές ενοχές που απορρέουν από οικογενειακές σχέσεις ή εξομοιούμενες προς οικογενειακές σχέσεις, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων διατροφής·

β) οι εξωσυμβατικές ενοχές που απορρέουν από περιουσιακές σχέσεις των συζύγων και κληρονομικές σχέσεις·

γ) οι ενοχές που προκύπτουν από συναλλαγματικές, τραπεζογραμμάτια, γραμμάτια σε διαταγή και άλλα αξιόγραφα, κατά το μέτρο που οι ενοχές απορρέουν από το χαρακτήρα τους ως αξιογράφων·

δ) η κατά νόμο ατομική ευθύνη των εταίρων και των οργάνων για τα χρέη εταιρείας, ένωσης ή νομικού προσώπου και η κατά νόμο ατομική ευθύνη των προσώπων που είναι επιφορτισμένα με τον κατά νόμο έλεγχο των λογιστικών καταστάσεων·

ε) οι εξωσυμβατικές ενοχές μεταξύ των ιδρυτών, των trustees και των δικαιούχων trust·

στ) οι εξωσυμβατικές ενοχές που απορρέουν από πυρηνική ζημία.

3. Στον παρόντα κανονισμό, με το όρο «κράτος μέλος» νοούνται όλα τα κράτη μέλη με εξαίρεση [το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία και] τη Δανία.

Άρθρο 2 – Οικουμενικός χαρακτήρας

Το καθοριζόμενο από τον παρόντα κανονισμό δίκαιο εφαρμόζεται ακόμα και αν πρόκειται για δίκαιο κράτους μη μέλους.

Κεφάλαιο ΙΙ - Ομοιόμορφοι κανόνες

ΤΜΗΜΑ 1
ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΤΙΣ ΕΞΩΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΧΕΣ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΑΔΙΚΟΠΡΑΞΙΑ

Άρθρο 3 – Γενικός κανόνας

1. Το εφαρμοστέο δίκαιο στην εξωσυμβατική ενοχή που απορρέει από αδικοπραξία είναι εκείνο της χώρας στην οποία επέρχεται ή απειλείται να επέλθει η ζημία, ανεξάρτητα από τη χώρα στην οποία συνέβη το ζημιογόνο γεγονός και ανεξάρτητα από την/τις χώρα/ες στην/στις οποία/ες παράγονται έμμεσα αποτελέσματα της ζημίας.

2. Εντούτοις, αν ο αυτουργός του ζημιογόνου γεγονότος και ο ζημιωθείς έχουν, κατά τη στιγμή επέλευσης της ζημίας, τη συνήθη διαμονή τους στην ίδια χώρα, η εξωσυμβατική ενοχή διέπεται από το δίκαιο αυτής της χώρας.

3. Υπό την επιφύλαξη των παραγράφων 1 και 2, εάν από το σύνολο των περιστάσεων συνάγεται ότι μία εξωσυμβατική ενοχή εμφανίζει πρόδηλα στενότερους δεσμούς με άλλη χώρα, εφαρμόζεται το δίκαιο αυτής της άλλης χώρας. Ο πρόδηλα στενότερος δεσμός με άλλη

χώρα μπορεί να βασίζεται ιδίως σε προϋφιστάμενη σχέση μεταξύ των μερών, όπως σύμβαση η οποία συνδέεται στενά με την εν λόγω εξωσυμβατική ενοχή.

Άρθρο 4 - Ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων

Υπό την επιφύλαξη του άρθρου 3, παράγραφοι 2 και 3, το εφαρμοστέο δίκαιο στην εξωσυμβατική ενοχή σε περίπτωση ζημίας ή ενδεχόμενης ζημίας προκαλούμενης από ελαττωματικό προϊόν είναι το δίκαιο της χώρας στην οποία έχει τη συνήθη διαμονή του ο ζημιωθείς, εκτός εάν το άτομο που φέρεται ως υπεύθυνο αποδεικνύει ότι το προϊόν κυκλοφόρησε στο εμπόριο στη συγκεκριμένη χώρα χωρίς τη συναίνεσή του, στην οποία περίπτωση το εφαρμοστέο δίκαιο είναι εκείνο της χώρας στην οποία το άτομο που φέρεται ως υπεύθυνο έχει τη συνήθη διαμονή του.

Άρθρο 5 - Αθέμιτος ανταγωνισμός

1. Το εφαρμοστέο δίκαιο στην εξωσυμβατική ενοχή που απορρέει από πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού είναι το δίκαιο της χώρας στην επικράτεια της οποίας θίγονται ή ενδέχεται να θιγούν κατά τρόπο άμεσο και ουσιαστικό οι σχέσεις ανταγωνισμού ή τα συλλογικά συμφέροντα των καταναλωτών.

2. Στην περίπτωση που πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού θίγει αποκλειστικά τα συμφέροντα συγκεκριμένου ανταγωνιστή εφαρμόζεται το άρθρο 3, παράγραφοι 2 και 3.

Άρθρο 6 - Προσβολή του ιδιωτικού βίου και του δικαιώματος στην προσωπικότητα

1. Το εφαρμοστέο δίκαιο στην εξωσυμβατική ενοχή που απορρέει από προσβολή του ιδιωτικού βίου και του δικαιώματος στην προσωπικότητα είναι εκείνο του forum όταν η εφαρμογή του δικαίου που ορίζεται από το άρθρο 3 θα ήταν αντίθετη προς θεμελιώδεις αρχές του forum όσον αφορά την ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης.

2. Το εφαρμοστέο δίκαιο στο δικαίωμα απάντησης ή στα ισοδύναμα μέτρα είναι το δίκαιο της χώρας στην οποία έχει τη συνήθη διαμονή του ο οργανισμός ραδιοτηλεοπτικής μετάδοσης ή ο εκδότης εφημερίδων.

Άρθρο 7 - Προσβολή του περιβάλλοντος

Το εφαρμοστέο δίκαιο στην εξωσυμβατική ενοχή που απορρέει από προσβολή του περιβάλλοντος είναι το δίκαιο που απορρέει από την εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφος 1, εκτός εάν ο ζημιωθείς επιλέξει να θεμελιώσει τις αξιώσεις του στο δίκαιο της χώρας στην οποία συνέβη το ζημιογόνο γεγονός.

Άρθρο 8 - Προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας

1. Το εφαρμοστέο δίκαιο στην εξωσυμβατική ενοχή που απορρέει από προσβολή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας είναι το δίκαιο της χώρας για την οποία αξιώνεται η προστασία.

2. Σε περίπτωση εξωσυμβατικής υποχρέωσης που απορρέει από προσβολή ενός δικαιώματος κοινοτικής βιομηχανικής ιδιοκτησίας ενιαίου χαρακτήρα εφαρμόζεται ο σχετικός κοινοτικός κανονισμός. Για οποιοδήποτε ζήτημα μη ρυθμιζόμενο από αυτόν τον κανονισμό, το εφαρμοστέο δίκαιο είναι εκείνο του κράτους μέλους στο οποίο επήλθε η προσβολή αυτού του δικαιώματος.

ΤΜΗΜΑ 2
ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΤΙΣ ΕΞΩΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΧΕΣ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΑΛΛΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΠΛΗΝ ΑΔΙΚΟΠΡΑΞΙΑΣ

Άρθρο 9 – Προσδιορισμός του εφαρμοστέου δικαίου

1. Αν μια εξωσυμβατική ενοχή που απορρέει από γεγονός άλλο πλην αδικοπραξίας είναι συναφής προς προϋπάρχουσα σχέση μεταξύ των μερών, όπως σύμβαση που εμφανίζει στενό σύνδεσμο με την εξωσυμβατική ενοχή, το εφαρμοστέο δίκαιο είναι εκείνο που διέπει τη συγκεκριμένη σχέση.

2. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 1, αν κατά τη στιγμή επέλευσης της ζημίας τα μέρη έχουν τη συνήθη διαμονή τους στην ίδια χώρα, η εξωσυμβατική ενοχή διέπεται από το δίκαιο αυτής της χώρας.

3. Με την επιφύλαξη των παραγράφων 1 και 2, εξωσυμβατική ενοχή που βασίζεται σε αδικαιολόγητο πλουτισμό διέπεται από το δίκαιο της χώρας στην οποία επήλθε ο πλουτισμός.

4. Με την επιφύλαξη των παραγράφων 1 και 2, το εφαρμοστέο δίκαιο στην εξωσυμβατική ενοχή που απορρέει από διοίκηση αλλοτρίων είναι το δίκαιο της χώρας στην οποία έχει τη συνήθη διαμονή του κατά τη στιγμή της διαχείρισης ο κύριος της υπόθεσης. Εντούτοις, εάν εξωσυμβατική ενοχή η οποία απορρέει από διοίκηση αλλοτρίων αφορά τη φυσική προστασία προσώπου ή την προάσπιση συγκεκριμένου ενσώματου αγαθού, το εφαρμοστέο δίκαιο είναι εκείνο της χώρας στην οποία ευρίσκεται το πρόσωπο ή το αγαθό κατά τη στιγμή της διαχείρισης.

5. Παρά τις παραγράφους 1, 2, 3 και 4, εάν προκύπτει από το σύνολο των περιστάσεων ότι η εξωσυμβατική ενοχή εμφανίζει πρόδηλα στενότερους δεσμούς με άλλη χώρα, εφαρμόζεται το δίκαιο αυτής της άλλης χώρας.

6. Με την επιφύλαξη του παρόντος άρθρου, όλες οι εξωσυμβατικές ενοχές στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας διέπονται από το άρθρο 8.

ΤΜΗΜΑ 3
ΚΟΙΝΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟΙ ΣΤΙΣ ΕΞΩΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΧΕΣ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΑΔΙΚΟΠΡΑΞΙΑ ΚΑΙ ΣΕ ΕΚΕΙΝΕΣ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΑΛΛΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΠΛΗΝ ΑΔΙΚΟΠΡΑΞΙΑΣ

Άρθρο 10 – Ελευθερία επιλογής

1. Εξαιρουμένων των εξωσυμβατικών ενοχών που διέπονται από το άρθρο 8, τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν, με σύμβαση μεταγενέστερη της γένεσης της διαφοράς τους, να υποβάλουν την εξωσυμβατική ενοχή στο δίκαιο που αυτά επιλέγουν. Αυτή η επιλογή πρέπει

να είναι ρητή ή να απορρέει μετά βεβαιότητας από τις περιστάσεις. Δεν θίγει δικαιώματα τρίτων.

2. Η επιλογή δικαίου από τα μέρη δεν είναι δυνατόν, όταν κατά το χρόνο επέλευσης της ζημίας, όλα τα άλλα δεδομένα της περίπτωσης εντοπίζονταν σε χώρα διαφορετική από εκείνη το δίκαιο της οποίας επελέγη, να θίξει την εφαρμογή των διατάξεων εκείνων από τις οποίες το δίκαιο της χώρας αυτής δεν επιτρέπει παρέκκλιση με σύμβαση.

3. Η επιλογή δικαίου τρίτης χώρας από τα μέρη δεν είναι δυνατόν, όταν κατά τη στιγμή επέλευσης της ζημίας όλα τα άλλα στοιχεία της περίπτωσης εντοπίζονταν σε ένα ή περισσότερα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να θίξει την εφαρμογή των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου.

Άρθρο 11 – Πεδίο του εφαρμοστέου δικαίου στις εξωσυμβατικές ενοχές

Το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές δυνάμει των άρθρων 3 έως 10 του παρόντος κανονισμού διέπει κυρίως :

α) τις προϋποθέσεις και την έκταση της ευθύνης, συμπεριλαμβανομένου του προσδιορισμού των προσώπων που υπέχουν ευθύνη λόγω των πράξεων τους·

β) τους λόγους απαλλαγής, καθώς και κάθε περιορισμό και καταμερισμό της ευθύνης·

γ) την ύπαρξη και τη φύση των ζημιών που μπορούν να αποκατασταθούν·

δ) εντός των ορίων των εξουσιών που απονέμονται στο δικαστήριο από το δικονομικό του δίκαιο, τα μέτρα που μπορεί να λάβει ο δικάζων δικαστής για να εξασφαλίσει την πρόληψη, την παύση της ζημίας ή την αποκατάστασή της·

ε) την αποτίμηση της ζημίας, στο μέτρο που διέπεται από κανόνες δικαίου·

στ) τη δυνατότητα μεταβίβασης του δικαιώματος αποζημίωσης·

ζ) τα πρόσωπα που δικαιούνται αποκατάστασης της ζημίας που υπέστησαν ατομικά·

η) την ευθύνη προσώπου για πράξεις τρίτου·

θ) τους διάφορους τρόπους απόσβεσης των ενοχών καθώς και τις παραγραφές και αποσβεστικές προθεσμίες που βασίζονται στην εκπνοή προθεσμίας, συμπεριλαμβανομένου του σημείου έναρξης, διακοπής και αναστολής των προθεσμιών.

Άρθρο 12 – Κανόνες δημόσιας τάξης

1. Κατά την εφαρμογή του δικαίου μιας συγκεκριμένης χώρας σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, είναι δυνατό να δοθεί ισχύς στις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις άλλης χώρας με την οποία η περίπτωση παρουσιάζει στενό σύνδεσμο, αν και στο μέτρο που, σύμφωνα με το δίκαιο της τελευταίας αυτής χώρας οι διατάξεις αυτές είναι εφαρμοστέες οποιοδήποτε δίκαιο και αν διέπει την εξωσυμβατική ενοχή. Για να αποφασισθεί αν θα δοθεί ισχύς σε αυτές τις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις, θα ληφθεί υπόψη η φύση και ο σκοπός τους καθώς και οι συνέπειες της εφαρμογής ή μη εφαρμογής τους.

2. Οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού δεν θίγουν την εφαρμογή των κανόνων δικαίου της χώρας του δικάζοντος δικαστή που ρυθμίζουν αναγκαστικά την περίπτωση ανεξάρτητα από το εφαρμοστέο στην εξωσυμβατική ενοχή δίκαιο.

Άρθρο 13 – Κανόνες ασφάλειας και συμπεριφοράς

Ανεξαρτήτως του εφαρμοστέου δικαίου, κατά τον καθορισμό της ευθύνης, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι κανόνες ασφάλειας και συμπεριφοράς που ισχύουν στον τόπο και κατά το χρόνο του γενεσιουργού της εξωσυμβατικής ενοχής γεγονότος.

Άρθρο 14 – Ευθεία αγωγή κατά του ασφαλιστή του υπευθύνου

Το δικαίωμα του ζημιωθέντος να στραφεί απευθείας κατά του ασφαλιστή του υπευθύνου διέπεται από το εφαρμοστέο στην εξωσυμβατική ενοχή δίκαιο, εκτός εάν ο ζημιωθείς έχει επιλέξει να θεμελιώσει τις αξιώσεις του στο εφαρμοστέο στην ασφαλιστική σύμβαση δίκαιο.

Άρθρο 15 - Υποκατάσταση και περισσότεροι υπόχρεοι

1. Σε περίπτωση που, στο πλαίσιο εξωσυμβατικής ενοχής, ένα πρόσωπο, ο δανειστής, έχει απαίτηση έναντι άλλου προσώπου, του οφειλέτη, και ένας τρίτος έχει την υποχρέωση να ικανοποιήσει τον δανειστή ή τον έχει ικανοποιήσει εκπληρώνοντας την υποχρέωση αυτή, το εφαρμοστέο σε αυτήν την υποχρέωση του τρίτου δίκαιο καθορίζει αν ο τρίτος μπορεί να ασκήσει το σύνολο ή μέρος των δικαιωμάτων που έχει ο δανειστής έναντι του οφειλέτη σύμφωνα με το δίκαιο που διέπει τις σχέσεις τους.

2. Ο ίδιος κανόνας εφαρμόζεται όταν περισσότερα πρόσωπα υποχρεούνται δυνάμει της ίδιας ενοχής και ένα από αυτά έχει ικανοποιήσει τον δανειστή.

Άρθρο 16 – Τύπος

Μονομερής δικαιοπραξία σχετική με εξωσυμβατική ενοχή είναι έγκυρη ως προς τον τύπο αν πληροί τις τυπικές προϋποθέσεις είτε του δικαίου που διέπει την εν λόγω εξωσυμβατική ενοχή είτε του δικαίου της χώρας όπου επιχειρήθηκε η δικαιοπραξία αυτή.

Άρθρο 17 – Απόδειξη

1. Το δίκαιο που, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, διέπει την εξωσυμβατική ενοχή εφαρμόζεται, στο μέτρο που καθιερώνει τεκμήρια ή κατανέμει το βάρος της απόδειξης, σε θέματα εξωσυμβατικών ενοχών.

2. Οι δικαιοπραξίες μπορούν να αποδειχθούν με κάθε αποδεικτικό μέσο παραδεκτό σύμφωνα είτε με το δίκαιο του δικάζοντος δικαστή είτε με ένα από τα αναφερόμενα στο άρθρο 16 δίκαια, κατά το οποίο η δικαιοπραξία είναι έγκυρη ως προς τον τύπο, εφόσον η απόδειξη μπορεί να διεξαχθεί με το μέσο αυτό ενώπιον του δικάζοντος δικαστή.

Κεφάλαιο ΙΙΙ - Λοιπεσ διατάξεις

Άρθρο 18 - Εξομοίωση προς την επικράτεια κράτους

Για την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού εξομοιώνονται προς την επικράτεια κράτους:

α) οι εγκαταστάσεις και άλλοι εξοπλισμοί για την εξόρυξη και εκμετάλλευση φυσικών πόρων που ευρίσκονται μέσα, επάνω ή κάτω από το τμήμα του θαλάσσιου πυθμένα που ευρίσκεται εκτός των χωρικών υδάτων αυτού του κράτους, στο μέτρο που το συγκεκριμένο κράτος είναι εξουσιοδοτημένο να ασκεί εκεί, δυνάμει του διεθνούς δικαίου, κυριαρχικά δικαιώματα για την εξόρυξη και εκμετάλλευση φυσικών πόρων·

β) σκάφος ευρισκόμενο σε ανοικτή θάλασσα, το οποίο έχει νηολογηθεί ή διαθέτει πιστοποιητικό νηολόγησης ή παρόμοιο έγγραφο, από αυτό το κράτος ή για λογαριασμό του, ή το οποίο, ελλείψει νηολόγησης, πιστοποιητικού νηολόγησης ή παρομοίου εγγράφου, ανήκει σε υπήκοο αυτού του κράτους·

γ) αεροσκάφος ευρισκόμενο στον εναέριο χώρο, το οποίο είναι καταχωρημένο από αυτό το κράτος ή για λογαριασμό του ή το οποίο είναι εγγεγραμμένο στο εθνικό μητρώο αυτού του κράτους, ή το οποίο, ελλείψει καταχώρησης ή εγγραφής στο εθνικό μητρώο, ανήκει σε υπήκοο αυτού του κράτους.

Άρθρο 19 – Εξομοίωση προς τη συνήθη διαμονή

1. Ως συνήθης διαμονή εταιρείας, ένωσης ή νομικού προσώπου νοείται η κύρια εγκατάσταση. Παρά ταύτα, όταν το γενεσιουργό γεγονός διεπράχθη ή η ζημία επήλθε επ' ευκαιρία της εκμετάλλευσης υποκαταστήματος, αντιπροσωπείας ή οποιασδήποτε άλλης εγκατάστασης, ως συνήθης διαμονή νοείται αυτή η εγκατάσταση.

2. Όταν το γενεσιουργό γεγονός της εξωσυμβατικής ενοχής παράγεται ή η ζημία επέρχεται κατά την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας φυσικού προσώπου, ως συνήθης διαμονή νοείται η επαγγελματική εγκατάσταση.

3. Για τους σκοπούς του άρθρου 6, παράγραφος 2, ως τόπος συνήθους διαμονής του οργανισμού ραδιοτηλεοπτικής μετάδοσης νοείται ο τόπος στον οποίο είναι εγκατεστημένος κατά την έννοια της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 97/36/ΕΚ.

Άρθρο 20 – Αποκλεισμός της παραπομπής

Ως δίκαιο μιας χώρας η εφαρμογή του οποίου ορίζεται από τον παρόντα κανονισμό νοούνται οι ισχύοντες κανόνες δικαίου στη χώρα αυτή, εκτός από τους κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.

Άρθρο 21 – Κράτη χωρίς ενοποιημένο σύστημα δικαίου

1. Σε περίπτωση που ένα κράτος αποτελείται από περισσότερες εδαφικές ενότητες η κάθε μία από τις οποίες έχει τους δικούς της κανόνες για τις εξωσυμβατικές ενοχές, κάθε εδαφική ενότητα θεωρείται ως χώρα για τον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό.

2. Κράτος, στο οποίο διάφορες εδαφικές ενότητες έχουν τους δικούς τους κανόνες για τις εξωσυμβατικές ενοχές, δεν υποχρεούται να εφαρμόζει τον παρόντα κανονισμό στις συγκρούσεις νόμων που αφορούν αποκλειστικά αυτές τις εδαφικές ενότητες.

Άρθρο 22 – Δημόσια τάξη του forum

Η εφαρμογή μιας διάταξης του δικαίου που καθορίζεται από τον παρόντα κανονισμό δεν μπορεί να αποκλεισθεί παρά μόνον εάν αυτή η εφαρμογή είναι πρόδηλα ασυμβίβαστη με την δημόσια τάξη του forum.

Άρθρο 23 - Σχέση με άλλες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου

1. Ο παρών κανονισμός δεν επηρεάζει την εφαρμογή των διατάξεων που περιλαμβάνονται στις ιδρυτικές συνθήκες των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή στις πράξεις που εκδίδουν τα θεσμικά όργανα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και οι οποίες :

– σε ειδικά θέματα, ρυθμίζουν τις συγκρούσεις νόμων σε υποθέσεις εξωσυμβατικών ενοχών, ή

– τάσσουν κανόνες εφαρμοστέους ανεξαρτήτως του ποιο εθνικό δίκαιο διέπει, δυνάμει του παρόντος κανονισμού, την εκάστοτε εξωσυμβατική ενοχή, ή

– αντιτάσσονται στην εφαρμογή διάταξης ή διατάξεων του δικαίου του δικάζοντος δικαστή ή του δικαίου που προσδιορίζεται δυνάμει του παρόντος κανονισμού.

2. Ο παρών κανονισμός δεν επηρεάζει τις κοινοτικές πράξεις οι οποίες, σε ειδικά θέματα, και στον τομέα που συντονίζεται από τις εν λόγω πράξεις, υποβάλλουν την παροχή υπηρεσιών στην τήρηση των εθνικών διατάξεων που εφαρμόζονται στην επικράτεια του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένος ο φορέας παροχής τους και οι οποίες, στον συντονισμένο τομέα, απαγορεύουν τον περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών ή αγαθών που προέρχονται από άλλο κράτος μέλος παρά μόνο, ενδεχομένως, υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

Άρθρο 24 - Μη αντισταθμιστικές αποζημιώσεις

Είναι αντίθετη προς την κοινοτική δημόσια τάξη η εφαρμογή διάταξης του εφαρμοστέου δυνάμει του παρόντος κανονισμού δικαίου η οποία θα οδηγούσε στη χορήγηση μη αντισταθμιστικών αποζημιώσεων, όπως οι αποζημιώσεις παραδειγματικού ή ποινικού χαρακτήρα.

Άρθρο 25 – Σχέση με τις ισχύουσες διεθνείς συμβάσεις

Ο παρών κανονισμός δεν θίγει την εφαρμογή των διεθνών συμβάσεων στις οποίες τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη τη στιγμή της έκδοσης του παρόντος κανονισμού και οι οποίες ρυθμίζουν, σε ειδικά θέματα, συγκρούσεις νόμων στον τομέα των εξωσυμβατικών ενοχών.

Κεφάλαιο IV - Τελικές διατάξεις

Άρθρο 26 - Κατάλογος των συμβάσεων που αναφέρονται στο άρθρο 25

1. Τα κράτη μέλη κοινοποιούν στην Επιτροπή, το αργότερο στις 30 Ιουνίου 2004, τον κατάλογο των συμβάσεων που αναφέρεται στο άρθρο 25. Μετά από αυτήν την ημερομηνία, τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή οποιαδήποτε καταγγελία αυτών των συμβάσεων.

2. Η Επιτροπή δημοσιεύει στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* τον κατάλογο των αναφερομένων στην παράγραφο 1 συμβάσεων εντός προθεσμίας έξι μηνών από την παραλαβή του πλήρους καταλόγου.

άρθρο 27 - Έναρξη ισχύος και μη αναδρομική ισχύς

Ο παρών κανονισμός αρχίζει να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 2005.

Εφαρμόζεται στις εξωσυμβατικές ενοχές που απορρέουν από πραγματικά γεγονότα που έλαβαν χώρα μετά την έναρξη ισχύος του.

Ο παρών κανονισμός είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος σύμφωνα με τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Βρυξέλλες

Για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	*Για το Συμβούλιο*
Ο Πρόεδρος	*Ο Πρόεδρος*
[...]	